dost
TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Sahibi : Salim ŞENGİL
Yazı İşleri Sorumlusu :
N. ŞENGİL
Ayda Bir Çıkar

YENİ DİZİ
SAYI : 26
CİLT : 11
MAYIS 1963
1,5 LİRA

Ö. Seyfettin'i Okurken

Satı ERİŞENLER (5. Sayfada)

Halkevlerine Doğru

27 Mayıs'tan sonra eski Halkevlerinin özlemiyle kurulmuş olan Türk Kültür Derneği'nin geçen ay içinde toplanan Kurultayı, Derneğin adını Türk Halkevleri ve Halkodalarına çevirme kararı aldı. Elbette, değişenin sadece Derneğin adı olmaması gerekecekti. Derneğin, hakevlerinin niteliğini alması yolunda atılan ilk adımdı bu...

1950 den sonraki yönetimin Kalkevleri ile Halkodalarını, Türk kültür tarihinde hiçbir bahane ile bağışlanmıyacak bir yıkma çabaları olmuştur. Bugün bile eski yönetime bağlı olanlar, ya da 1923'ten önceki düzenin hayali içinde bulunanlar Halkevleri ve Köy Enstitüleri için gerçeğe uymıyan, onları yeniden kurmaya engel olabilecek nitelikte yayın yapmaktadırlar. Halkevlerinin de, Köy Enstitülerinin de düzeltilmesi, gerekli eksikleri, yanlış yanları olabilir. Ancak, bunlara saldıranlar sadece yıkıcı olmak isteğindedirler. Buna eleştirme denemez; bu davranışlarda iyi dilek aranamaz; daha açıkçası. bu tutum, memleket iyiliği düşünülerek girişilen bir tutum olamaz.

Ancak; eski devir özlemlileriyle gericilerin saldırmalarına karşın, aydınlar ve gençlik Halkevleriyle Köy Enstitülerinin açılmasını 27 Mayıs'ın doğal bir sonucu saymakta, bu yolda yayın, açık oturum, miting yapmaktadırlar. Türk Kültür Derneği'nin bir kararla adını Halkevlerine çevirmesinde aydın gençliğin etkisi büyüktür. Etkisi ve yüreklendirmesi...

Halkevlerinin memlekete neler getirdiğini düşünmek yerinde olur. Sayısız kitaplık, sayısız sahne, sayısız orkestra, sayısız tablo, sayısız dergi ve kitap, sonra sayısız aydınlanmaya koşan yurttaş... Bunları bir anda, bir kanun vuruşu ile yere sermek Türk devrim tarihinde kara bir sayfa açmıştır.

Bugün seçkin oyuncular, besteciler, orkestra şefleri, araştırıcılar, ressamlar.. ilk ışıkları Halkevlerinden almışlardır. Halkevlerinin (2. Sayfada)

BACI

BİRİNCİ BETİK

Koş
Tüme
Koş
Bitime
Bir sürenin betisi
Kişice aldanmanın önemi
Sonradan
Birden
Evrimin gerçekliği
Bacı

Özgürlük
Tutku
Töreler
Çevre
Yaşamamız bizim bizi
Bu kaçıncı düzende
bulduğumuz kaçıncı ilke
Uyumsuzluğun doğallığı
Bacı

Dönüşmek
Gülüş
Ağlayış
Uyanış

Bir kez daha sevilmek
Söz bitmeden yabancılık
Yapmacıklar utanç
Bacı

Yakınlık
İnançlarda aşılmışlık
Tümlenmek bir kişide
Ikincide açlık
Bir elde üşümek
İki elde ısınmak
Yargılar da düş ayrı
yatakların düşlerinde
Bacı

Olurluluk
Anlatılmayanlar
Yalancılık birlikte
Birlikte kişi
Nice tutarsan tut eli
Devingenlik gereksinmelerde
Bacı

Burdalık
Görüntü
Bakma sıcaklığa
Uzakta yarı belimden
çürüyorum
Soluk burada
Ben
Bakma gidenin ardından
Bacı

Cengiz BEKTAŞ
(2. Sayfada)

(1. Sayfadan)

politikacı yetiştirdiğinden yakınanlar ise nasıl bir yanlışlığa düştüklerini belirtmiş oluyorlar. Keşke politikacılarımız hep böyle düşünce ve sanat yuvalarından yetişselerdi!

Yeni Halkevlerini bir takım güçlükler bekliyor. O zamanlar devletin koruyuculuğu altında çalışılıyordu. Şimdi, Halkevlerine düşman bir yığın politikacı var. Ama, madem ki Halkevlerini destekliyen yüreklendiren bir aydınlar kütlesi var, zorlukların eninde sonunda yenileceğine inanıyoruz.

Aydınları yeni bir görev bekliyor. Halkı aydınlatmak için kendi paylarına düşeni yerine getirmeleridir.

Halkevlerine, çalışmalarına başarı dilekleri, candan sevgiler..

BACI

(1. Sayfadan)

İKİNCİ BETİK

Gitmek
Üç yerde yaşamak
Kendi ellerimde
Kekik bir yerde kekik
Gül bir yerde gül
Çağ çağ
Bitim çizgilerinde
Bacı

Birde özgür
İkide ezilen
Üçte düşkün
Dostluğa özlemde dilenilen anlamda sözcüklerim
Acırsan bir diyeceğim yok
Yalansızlığı yalanlarla kurmak acı
Bacı

ÜÇÜNCÜ BETİK

Göz budaklarda korkulu
Denizlide doğdum
Sıra sıra dizler tanrı evlerinde
Kururlar geniş yollarda yılanlar
Durgun suda ölür dere balığı
Bacı

Çam ağacı üç-beş
Akdenizde bir yerde doğdum
Toprak toprak toprak
Varı yoğu deniz
Deniz kök sürer içimde
Büyütür yüzyıllar ellerimi
Bacı

Anamın türküleri derinde
Kuzeyde bir yerde doğdum
Işık belirsiz düşer
Gök yüzü uzak mı yakın mı
Kuzeyde bir yerde
Bacı

El eden binlerce çocuk
Balkanlarda bir yerde doğdum
Uzaklara giden sular
Her sokak başında öteki türkü
Bilmediğim ünlerde benzerliğim
Bacı

Bir il bir il bir il daha
Orta Avrupada bir yerde doğdum
Yağı olmak kendine de
Bir el bir el bir el daha
Bir adım daha kopmak
Bacı

Çimenlerce bir süre
Büyüdüm alışkanlıklarda
Ayıramadığım binlerce kök
Oluşumun sonsuzluğunda çürür bir bir kuramlar
Dön doğuya
Dön batıya
Ne tutar ne tutulur bir el
Çocukluğum şuramda ağlar şuramda ben
Bacı

Sonsuz anlamdan yalnız birini söyler gerisini susar söz

Söylenmediklerde yalnızlık
Gene de binlerce kardeşi olmak
Vuran vurulan olmak
Yirminci yüzyılın ikinci yarısı
Kardeşlerin en acılısı
Bacı

DÖRDÜNCÜ BETİK

Beni örgütlerde öğretilerde düşünme beni
Bugün akım yarın kara
Durma önümde
Yürü yanımda

Savaşlarda savutlarda düşünme beni
Doğalca usulca sevgice
Durma önüme
Yürü yanımda

Bir dilde bir ilde düşünme beni
Türkülerim bütün dillere
Durma önüme
Yürü yanımda

NERMİN MENEMENCİOĞLU

Son Yılların Anglo-Sakson Şiiri

Yöremizdeki kişilerin yaşlandığını günü gününe farketmeyiz, uzun zaman onları hep aynı yaşta görürüz. Sekiz on yılda bir, hayatın yeni bir dönemecine vardıklarını anlar, biraz şaşarız. Şiir akımları da öyle : zihnimiz bir noktaya takılır - diyelim Anglo-Sakson şiirini düşünürken 1953 yılına.. (Dylan Thomas'ın öldüğü yıl.) Ondan sonrası için bir kaç isim anarız - İngiltere'de Philip Larkin, Thom Gunn, Ted Hughes, Amerika'da Robert Lowell, Allen Ginsberg, Gregory Corso - ama şiir yaşanırken onun değiştiğini, bir yeni dönemece vardığını algılamak her günün olayı değil. Yeni şiiri toplu olarak benimsememiz de sekiz on yılda bir oluyor. Bir bakarız şurada burada, hepsi zamanında elimize geçmiyen dergilerde serpili şiirler ansızın bir araya gelir. Yeni kitaplar, yeni antolojiler yayınlanır. Bir tepki, bir görüş, bir akım belirmiş olur.

Son yılların ucuz kitap baskılarıyla yeni şiire toptan bakmak imkânları da çoğalmış oluyor. Biliyoruz şiir çok satılan şey değil, şairler her yerde türlü ek mesleklerle geçinirler, Ama halk kitleleri ucuz şiir kitaplarını milyonlarla satın almıyorlarsa, hiç olmazsa yüz binlerle alıyorlar. Bundan cesaretlenerek kitapevleri yalnız ün yapmış eserleri değil, yeni yeni düşünülmüş ve hazırlanmış eserleri de bir kaç şiling karşılığına geniş bir piyasaya sürüyorlar

Şu anda masamda dört antoloji var. Biri, ünlü Evergreen serisinden : *The New American Poetry*, 1945-60 ed. Donald M. Alen. (1960 dan bu yana üç defa basılmıştır.) Üçü de Penguin kitapevinin 1962 şiir serisinden : *The Penguin Book of Contemporary Verse*, ed. Kenneth Aldott (yeni baskı); *The New Poetry*, ed. A. Alvarez, ve *Contemporary American Poetry*, ed. Donald Hall.

Öteden beri Amerikan şiirine biçim veren iki eğimin son belirtilerini bir anda görmek için, masamdaki iki Amerikan antolojiye göz atmak yeter. Birinde yirmi-beş, birinde kırk-dört şairin eserlerinden örnekler var - ama ancak dört isim her iki kitapta bulunuyor. İngiltere'de derlenen antolojideki şairlerin on-dördü hayatlarını öğretmenlikle kazanıyorlar, kadın şairlerden biri (Denise Levertov) bir öğretmenle evli, ve üniversite çevresinde yaşıyor. Bu şairlerin eserleri, öz ve biçimde çağdaş olmakla beraber, bir geleneğin devamını sağlamakta. Ever Green antolojisindeki şairler, çoğunlukla, şiirleri ile yaşıyan, şiire günlük hayatın içinde yer vermek istiyen kimseler. Amaçları gelenekten kopmak, kendilerini, çevrelerini, doğrudan doğruya anlatmak, şiir dili ile değil, konuşma dili ile, hazır kalıplarla değil, öze göre kalıp uydurarak, Robert Creeley'nin deyimi ile, «Biçim özün genişlemesinden başka bir şey değil.» *(From is never more than an extension of content.)*

Kafa şiiri ile kalp şiiri de diyebiliriz, bu iki eğime. Biri anlak, orantı, nükte şiiri, öteki duygu, coşkunluk, özgür konuş şiiri. Biri dünya kültürünü içine alan, hümanistik; öteki millî, kişisel. Biri İngiliz şiirini, ayrıntılarla, devam ettiriyor; öteki bir Amerikan şiirini yaratmayı deniyor.

Entelektüel şairlerin gerisinde T. S. Eliot var. Denemeci şairler, yine Eliot'un kuşağından William Carlos Williams'ın yolundan yürüyorlar. Fakat aynı zamanda şiirleri Eliot'a karşı bir direnme. Uzun zaman genç şairler Eliot'un yoğun, kesik, aktarmalı dizesinden kurtulamamışlardı. Otuz yıllık bir imperatorluk yeni yeni sarsılıyor. Sarsılması ile etkisinin, kimilere göre baskısının, büyüklüğü büsbütün göze çarpıyor.

The New Poetry antolojisini derleyen genç eleştırmen Alvarez, İngiliz şairleri için «modernizm» önemli olmadığından Eliot'un İngilizleri fazla etkilemediğini söylüyor. Oysa ünlü F. R. Leavis, ta 1932 de yayınladığı *New Bearings in English Poetry* (İngiliz Şiirinde Yeni Eğimler) kitabında bir İngiliz (Gerald Manley Hopkins) ve iki Amerikan (Eliot ile Pound) şairin etkilerine aynı önemi vermişti. Bu iki farklı görüş belki Eliot'un kendinde birleşiyor : şiire ilkin yaratıcı olarak geldi, sonra geleneksel oldu. Kendi bazı Fransız etkilerini duydu, Corbière'den, Laforgue'dan esinlendi, Gautier'nin koşuklarını kullandı. Fakat zamanla İngiliz geleneğine daha çok bağlandı, özellikle metafizik şairlerin çağdaş uyarlanmasını sağladı. Geleneği hazır buldu, fakat onu yeni bir şekilde devam ettirmekte hiç şüphesiz büyük bir rol oynadı.

Aslında Alvarez bu yolu yadsımıyor. İlk yazdığı kitabında *(The Shaping Spirit*, 1958) : «Eliot ile Yeats babalarımızdır, mirasımız onlardan gelir.» demişti Alvarez'in kitabı şunu belirtmek istiyor : öteden beri İngiliz şairleri daha çok öze, Amerikan şairleri biçime, tekniğe önem vermişler; ama bu ayrı vurgulara karşın, birbirilerini etkiliyerek gelişmişlerdir. 1920 sularında Eliot ile Pound çağdaş Amerikan şiirini kurmak için Londra'ya gelmişlerdi. Yirmi yıl sonra Auden İngiliz şiirini yazmaya devam

için Amerika'ya gitti. Denise Levertov bir Amerikalı ile evli, geçenlerde ölen genç ve değerli Sylvia Platt Ted Hughes'un karısı idi, Londra'da yaşıyordu. Son şiirlerinden de belli olduğu gibi, Thom Gunn Amerika'da bulunuyor. Milliyet, vatandaşlık bir yana İngiliz ve Amerikan antolojilerini karıştırın, bu şairleri (Gunn'dan başka)her ikisinde bulacaksınız. Yalnız etkiler değil, tepkiler de sahilden sahile vuruyor. Benzemek ve benzememek meyilleri, Boğaz içinin akıntıları yaptığı gibi, birbirine girişiyor.

Alvarez çağdaş İngiliz şairlerini denemeden korkmakla suçluyor. Eliot'un denemeci zamanında İngiliz şiiri bir sarsılma anı geçirirken, Thomas Hardy'nin Robert Graves'e söylediğini hatırlatıyor bize: «*Vers libre* İngiltere'de tutmaz. Bizim yapacağımız eski konuları eski biçimlerde tekrarlamak, fakat bunu bizden önce gelenlerden bir az daha iyi yapmaya çalışmak.» Oysa, diyor Alvarez, deneme yalnız teknik bir şey değildir; büyük çağdaş şairlerin yapmak istediği şiire yeni yaşantı alanları getirmek: Melville, Dostoyevski, Lawrence gibi büyük romancıların romana getirdiği gibi. Ona göre 1930 dan bu yana İngiliz şairleri bunu yapmamışlar, Hardy'nin sözlerine yakın kalmışlar.

Eğer İngilizlerin değişme temposu yavaşsa, bunu içinde bulundukları toplumun değişme koşullarına bağlamak gerek. Eliot ile Found kendi toplumlarında bir huzursuzluk duymuşlardı, onları mutlaka yeni bir yol bulmaya iteleyen belki de bu huzursuzluktu. Öyle bir huzursuzluk ki Amerika'da henüz dinmemiştir, aksine, yeni yeni gıdalarla besleniyor, durmadan.

İngilizlerin aşağı gördükleri bir şaiir çağları var: onu sığ, sahte, obartılı, «kibarlığa» özentili buluyorlar. «*Georgian Poetry*» yazıldığı sıralarda İngilizler imperatorluğun son parlak günlerini yaşıyorlardı. Yüksek sınıfın hayatı bir törenler alayı idi, hafta sonu dâvetlerinden aile çocuklarının mesleklerini atamaya kadar, her şey düzenle, güzellikle oluyordu. Sonra Birinci Dünya Savaşı patladı, hariciye vekili Lord Grey'in dediği gibi, «Avrupa'da lâmbalar birer birer söndü,» ve İngiliz şairleri uykularından uyandılar. Tam bu sıralarda Eliot ile Pound kolay kibarlık, kahramanlık, gözyaşı şiirine öyle bir dar be vurdular ki bir daha hiç bir yerde yazılmadı (Türkiye'den başka: biz de Behçet Kemal Çağlar ve benzerleri hâlâ yazıyorlar.)

İkinci Dünya Savaşının yaklaştığı yıllarda İngiliz şairleri «zor» şiirden uzaklaşarak sosyal konuları ele aldılar. Auden, Spender, Mac Neice bu çağın büyük isimleri. Hardy ve Graves gibi gelenekcilerden sonra, Eliot'a karşı ikinci bir tepki idi bu, aynı zamanda bütün dünyada olduğu gibi o yıllarda İngiltere'de sosyal problemlere karşı duyulan ilgiyi yansıtan bir olaydı. Yeni şairler bir şey anlatmak istiyorlardı, kendi çağlarının habercileriydi. Görüntülerinde fabrika bacaları, trenler uçaklar, dillerinde argo ve caz yankıları vardı.

Savaş, toplama kampları, beyin yıkamaları, Hiroşima, kişiyi yok olma tehdidi ile karşı karşıya getirince, bu şairlerin iyimser kanıları sarsıldı. Onlar birer birer değişirken, bir tarafdan da alan yeni, antientelektüel, içe dönük bir akım için hazırlandı. Bu akımın en ünlü şairi Dylan Thomas'dı. Thomas hayatını, çocukluk anılarını görkemli, coşkun bir dille anlattı. Dizelerindeki anlamı güçleştiren, aktarmalar, taşlamalar, başkalarını anıştırmalar değil, kendi karışık ruh hâllerinin bazen belirsiz kalan imlemeleridir. Bilinçli kafa şiirinin aksine bir şiir bu. Amerika'da öyle şiir yazanlar bugün de var. İngiltere'de Thomas'ın ilk kitabından ölümüne kadar giden on yıllık bir süre yaşadı. Taklitcileri anlamsızlıklarını artırarak bizde İkinci Yeniyi andıran bir şiire doğru kaydılar.

1956 Robert Conquest dokuz şairin eserlerinden bir seçmeyi *New Lines (Yeni Çizgiler)* isimli bir antolojide yayınladı. Bu şairler bilinçaltı duygulara fazla önem verilmesine karşı direnen yeni entelektüel şairlerdi. Auden ve Spender çağından farklı olarak işçi partisinin getirdiği «Milli Refah» İngiltere'sinde büyümüşlerdi. Aralarında Öfkeli Gençlerden olanlar vardı, fakat büyük bir öfkeleri, büyük problemleri yoktu. 1955 de Kingsley Amis, Auden-Spender akımını tekrarlamak amacında olmadıklarını şöyle anlatmıştı: «Artık bir kaç yıl için kimse şiirde büyük konuların ele alınmasını istemiyecek, aynı zamanda kimse feylosoflar, ya da tablolar, ya da romancılar, ya da sanat galerileri, ya da mitoloji, ya da başka diyarların şehirleri hakkında şiir okumak istemiyor. Hiç olmazsa ben istemediklerini ümit ediyorum.» (Bu saydıkları hep Auden'in şiir konuları idi) Amis'in bir de «Romantizme Karşı» isimli şiiri var:

Bir geçit olsun, görünüden öte uzanan,
Ilımlı bir bölgeye varsın öbür uçta,
Canavarsız ormanlara, ayağa hoş gelen yollara.

*The Penguin Book of Contemporary Verse'*den 'Auden'den bu yana en iyi şair' savılan Philip Larkin'in kendi siiri hakkında yazdığı bir kaç cümleyi alıyorum: «Ben olanları alıkoymak için şiir yazarım.. hem kendim, hem başkaları için, gerçi baş sorumluluğum unutulmadan korumak istediğim yaşantının kendisine karşıdır. Bunu niçin yaptığımı hiç bilemiyorum. Fakat sanırım ki korumak, devam ettirmek güdüsü bütün sanatın başlangıç noktasıdır. Bu yüzden şiirlerim çoğu defa kişisel hayatımla ilgilidir - ama asla hep öyle değil..»

Bir üçüncü şair, Thom Gunn, kendini şöyle anlatıyor: «Ben bilerekten şu ve ya bu okuldan değilim, fakat Milli Hizmet kuşağındanım, ve her halde öğrelerinden bir kısmı bende de vardır: d'ne karşı ilgisizlik, sınıfsızlık, yönelimsizlik bir sabırsızlık...»

Bu şairler fazla «medeni» olmanın getirdiği tedirginliği duyuyorlar. Dolaylarını güzel şeyler, güzel anılarla kuşatmak isterken, kara kuvvetlerin yüzyılımızda yarattığı korkunç akınların durdurulmaması onlarda belirsiz suçluluk duyguları uyandırıyor. Ruhbilim bilginlerinin artması ile bu kara kuvvetlerin yalnız dışarda değil, kişinin içinde de bulunduğu bilini-

(19. Sayfada)

SATI ERİŞENLER

ömer seyfettin'i okurken

Ömer Seyfettin'e göre «ecnebiler», «unsurlar»

Ömer Seyfettin'i okurken, onun, hikâyeleriyle sağlam bir düşünce düzeni kurduğu görülür. Hemen her hikâyesinin bu düşünce bütünü içinde önemli bir görevi vardır.

O, Ömer Seyfettin, Osmanlı İmparatorluğu'nun son on yılı içindeki bütün bir toplumu -duygu, düşünce, davranış ve kurumlariyle-incelemiş; acı acı yermiş, yerden yere çalmış ve karşı bir öneri olarak kendi sağlam ve bütün Türklük dünyasını kurmuştur.

O zamanki Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içindeki insan unsurunu, Ömer Seyfettin'in şu adlar altında topladığını söyliyebiliriz : Ecnebiler (Fransızlar, İtalyanlar v.b), tatlısu frenkleri (levantenler), unsurlar (Bulgarlar, Rumlar, Ermeniler, Çerkesler, Araplar v.b.), Türkler (Şehirliler, taşralılar).

Sanki birçok düşüncelerini özetlemek içinmiş gibi kaleme aldığı «Primo-Türk Çocuğu» adlı hikâyesinde «Ecnebiler» (Avrupalılar), görünüşte ve kendilerine göre *«medeni»* (1), *«necip, kibar, mümtaz»* (2), *«faziletli, insan, müşfik»* (3), *«nazik»* (4) tirler.

Ama gerçekte, tabii Ömer Seyfettin'e göre, orospudurlar. *«... Yarım gecelik sarhoş âşıklariyle dudak dudağa geçen artistler»* (5), Avrupalı kadınlardır; Kahire'de *«çokluğu hep ecnebilerin teşkil ettiği»* halkın *«üzerinde iğrenç, kesin bir fuhuş, bir sefahat kokusu dalgalanır»* (6). Fakat, yazarımız, asıl «Koleksiyon» adlı hikâyesini baştan aşağı bu düşüncesini anlatmak için yazmış gibidir. Bu hikâyede bilindiği gibi, *«gayet parlak ve kibar bir hayat geçiren»* (7), *«çok zengin»* (8) görünen M. Düran'nın *«Graziella'yı, Refael'i bile meneden»* (9) bir eğitimle yetişen, edebiyata *«ruhun vebası»* (10) diyecek kadar günahsız görünen kızı - *«kanadları koparılmış melâike»* (11) - gerçekte kendini üçyüz franka satan bir orospudur. (12) Anası da öyle... (13)

Bu, Ömer Seyfettin'in ağzından, Avrupa'ya *«tek dişi kalmış canavar»* gibilerden fırlatılmış bir küfürdür.

Avrupalılar - bu hikâyede çok güzel belirtildiği gibi - görünüşte soyludurlar, çelebidirler, incedirler, - hele hele - uygardırlar, hukukseverdirler.

Gelgelelim; gerçekte, bütün bu görünüşlerinin tersine, kelimenin her anlamiyle namussuzdurlar, Yabanıldırlar. *«Bugünkü Avrupalılar lâf söylerken başka, iş yaparken gene başka»* (14) dırlar.

Bismark, Fransız köylülerini yakar (15). *«Daima fazilete, insaniyete hizmet ettiğini haykıran»* (16) Fransızlar ise esir aldıkları Arapları en büyük işkencelerle öldürüyorlar (17), onların *«vatanlarını, mallarını çalıyor; ırzlarını, hayatlarını, ruhlarını zaptediyorlardı.»* (18) *«İngilizler,... bu ciddi ve akıllı millet... mağlûbun hiçbir şeyine, ne asaletine, ne güzelliğine, ne ihtiyarlığına, ne çocukluğuna bakardı»* (19). *«Hindistan'ın kanını emiyordu»* (20), *«yaptığı katliamlar sayılamazdı»* (21). *«Rusya, Türk yurdunu akla gelmez gaddarlıklarla çiğniyor; İngiltere ile üç bin senedir yaşıyan kadim bir milleti, İran'ı haritadan silmek, yeryüzünden kaldırmak için ittifak ediyordu.»* (22) Çin seferi'nde *«hem Almanlar, hem Fransızlar, hem İngilizler, hem Ruslar... Hep yağma, hep katliam yapmışlar, Pekin ile dolaylarında kız oğlan kız bırakmamışlar, kendilerini hiç müdafaa etmiyen zararsız ahaliyi süngülemişler... Nehirlere atıp boğmuşlar... mallarını, kutsal putlarını yağma edip... Yahudilere satmışlardı.»* (23), *«İtalyanlar Trablus vahasını birkaç saat içinde temizleyivermişler,»* (24) *«Oradaki silâhsız adamları, çocukları top gülleleriyle öldürmüşlerdir.»* (25).

---

1 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 29, 30, 45. s.)
2 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 29. s.)
3 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
4 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 45 s)
5 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
6 — Piç (Dalga. 1952, 49. s)
7 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 89. s.)
8 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 89. s)
9 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 90, s.)
10 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 90, s.)
11 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 89. s.)
12 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 92. s.)
13 — Koleksiyon (Gizli Mabet, 1953, 92. s.)
14 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 10. s)
15 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 10. s.)
16 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
17 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 11. s.)
18 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
19 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 11. s.)
20 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
21 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 11. s.)
22 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)
23 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 11. s.)
24 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 11. s.)
25 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 43. s.)

Ömer Seyfettin'e göre, Avrupalılar yalnızca orospu, yalnız yabanıl değillerdir. Onlar hırsızdırlar da... *«Hırsız,... dolandırıcı»* (26) *«menfaatperesttirler»* (27), Primo -Türk çocuğu'nda bir avrupalı, M. Vitalis (28), Piç'te avrupalı kanı taşıyan Frenk Nihat (29) bu nitelikleriyle belirirler. Avrupa'da yetişen çocuk ise *«ya papaz olur, ya korsan.»* (30)

Bunlar, Doğu'ya düşman avrupalılardır. Doğu'ya hayranları ise, (ki Gizli Mabet'te temsilcilerini bulurlar.) gerçeği göremiyen, Doğu'da hayallerindeki mistik sırrı bulduklarını sanan, deli gibi (31), gülünç (32), *«zavallı»* (33), *«Frenkçik»* (34) lerdir. Harem adlı hikâyedeki Madam Ritter de, *«Harem, kafesler, perdeler, haremağaları görmek ister»* (35). Bunlar birer budaladır.

Avrupalılar gibi, hattâ onlardan çok fazla, Osmanlı İmparatorluğu içindeki unsurlar da Türklere, Türklüğe düşmandırlar. Onların bellibaşlı ortak yönleri budur.

Bulgarlar, Rumlar, Ermeniler ve hattâ Çerkezler, bütün genişliğiyle ulusal bilince sahiptirler. Bulgarlar, *«Büyük vatan»* (36), *«Büyük Bulgaristan»* (37), Rumlar *«Büyük Yunan, Büyük Rumluk»* (38), Ermeniler *«eski Ermeni İmparatorluğunu kurmak»* (39), *«Büyük Ermenistanı teşkil etmek»* sevdasındadırlar. Milliyete düşman Osmanlı Kaynaşma Kulübü'nün *«Arap, Rum, Arnavut, Sırp, Bulgar, Ulah, Yahudi âzaları içtimalara gelmezler»* (40); öyleyse Milliyetçidirler. Hikâyecimiz birçok hikâyelerinde onların bu yolda davranışlarını belirtir.

Bu «unsurlar» içinde, Ömer Seyfettin'in, bize, -en çok tanıdığı için olacak- en yakından -ama büyük bir hınçla- tanıttığı Bulgarlardır .

Ömer Seyfettin, Bulgarları, daha çok, Makedonya hikâyeleri adını verebileceğimiz- Beyaz Lâle, Bomba, Nakarat, Hürriyet Bayrakları, Tuhaf bir Zulüm adlı hikâyelerinde anlatmıştır.

Bulgarlar, hele komitacılar, canavarcasına yabanıldırlar. Onlar, en korkunç işkencelerle (Beyaz Lâle'nin o dehşet verici fırın sahnesi, Bomba'nın kesikbaşı), en geniş şekilde (Beyaz Lâledeki katliam) cana kastederler, en alçakcasına namusa, ölülere (Beyaz Lâle'deki öldürerek ırza geçme), kutsalvarlıklara (Beyaz Lâle'de camilerin ahır olması) saldırırlar.

Bu yabanıllıklarına, kıyıcılıklarına, kandökücülüklerine karşılık, onlar okumuşturlar da. Beyaz Lâledeki Radko Balkaneski - hem de İstanbul'da, Galatasaray Sultanisinde - lise öğrenimi görmüş, sonra da Bulgaristan Harbiyesi'nden çıkmıştır. Onun komitacı arkadaşları ise - cahil ve yaşlı olan bir teki dışında (Cahilin yaşlı olması da ilgi çekicidir) - hep *«Gazeteleri anlıyarak okur, siyasî cereyanları vakıf, ideali hakkiyle duymuş münevverlerdir. Boyunlarındaki cephane çantasında Avrupa'nın Bulgaristan'a dair son neşrettiği kitaplar bulunurdu. Hattâ içlerinden dört tanesi Darülfünün mezunudurlar. Tahsillerini Lozan'da bitirmişlerdir.»* (41)

Onların en çok imrenilecek yönleri ise milliyetçilikleridir. -Kaptan Dimço gibi- en yaşlısından (42), —gene Kaptan Dimço gibi- en cahilinden -Balkaneski ile arkadaşları gibi — en okumuşuna, — Nakarat'taki Rada'nın babası gibi- kilise papazından (43) -Rada'nın kendisi gibi-, kadınına, kızına varıncaya kadar hepsi milliyetçilik ateşiyle tutuşurlar, hepsi ulusal bilince ermişlerdir ve *«Çarıgırad'ı»* (İstanbul'u) alıp Büyük Bulgaristan İmparatorluğu'nu kurmak için savaşırlar; Hürriyet Bayrakları'ndaki köylüler gibi, (45) en azından, Türklere düşmandırlar.

Bulgarlar, yalnız Türklere karşı değil, «Gayr-ı milli» her şeye, herkese, her tutuma karşıdırlar. Kendilerinden olanlara bile. «Nas*yonalist»* Bulgar komitacıları, -ünlü Bomba'da olduğu gibi- *«sosyalist»* Bulgarların da en amansız düşmanıdırlar.

Yalnız, şunu da belirtelim ki, bu milliyetçi Bulgarların çoğu komitacılardır. Bunların dışındaki Bulgarların portresini Ömer Seyfettin şöyle çizer : *«Baba Sitoyan, yalnız Bulgar köylülerine has olan o çolak, sahte selâmla voyvodayı selâmladı.»* (46). Nakarat'taki yaşlı meyhaneci ise korkaktır, hakaret görmemeyi minnet sayar, komitacılığa karşıdır; hem -belki çıkarı için, belki de cahilliğinden- milliyet duygusundan uzaktır. (47)

Komitacılar dehşet saçarak, kılıçtan geçirerek Türkleri Bulgaristan'dan çıkartmak isterlerken -Kepazef gibi- politikacılar ise deke başvururlar (48). Yolları ayrı, ama amaçları birdir: Türk düşmanlığı.

Rumlar da, Türk düşmanlığında Bulgarlardan geri kalmazlar. Onların da bir Megalo İdea'ları vardır (49).

Ama, onlar, Bulgarlar gibi doğrudan doğruya, yüze karşı, yüreklilikle davranmazlar. Her zaman ikinci plânda kalarak, üstün geleni alkışlıyarak, Türk düşmanlarına yardakçılık ederek, arkadan arkaya çalışırlar.

Ömer Seyfettin, en çok «Bir Çocuk - Aleko» da Rumların tutumunu anlatmıştır. Orada, Türklere *«bir damla su bile»* vermezler (50),

---

26 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.)

27 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 30. s.) ve
Piç (Piç, 1952, 53. s.)

28 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 34, 35. s.)

29 — Piç (Dalga 1952, 53. s.)

30 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 45. s.)

31 — Gizli Mabet (Gizli Mabet, 1953, 56. s.)

32 — Gizli Mabet (Gizli Mabet, 1953, 3, 4. s.)

33 — Gizli Mabet (Gizli Mabet, 1953, 4, 5, 6. s.)

34 — Gizli Mabet (Gizli Mabet, 1953, 3, 9. s.)

35 — Harem (Mahçupluk İmtihanı, 1952, 48. s.)

36 — Bomba (Bomba, 1953, 6. s.)

37 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 8. s.)

38 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 63. s.)

39 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 69. s.)

40 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 84. s.)

41 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 8. s.)

42 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 7. s.)

43 — Nakarat (Yüksek ökçeler, 1953, 110. s.)

44 — Nakarat (Yüksek ökçeler, 1953, 111. s.)

45 — Hürriyet Bayrakları (Asılzadeler, 1952, 112. s.)

46 — Bomba (Bomba, 1953, 13. s.)

47 — Nakarat (Yüksek ökçeler, 1953, 109, 111. s.)

48 — Tuhaf bir Zulüm

49 — Asılzadeler (Asılzadeler, 1952, 22. s.)

50 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 58. s.)

bütün papazlar birer Rum milliyetçisidirler. Kiliselerde *«Büyük Yunan, Büyük Rumluk»* vaızları verilir, nutukları söylenir (51). *«Türklerin perişan olması için dua edilir»* (52). *«Kalabalık cemaate» «ne kadar Türk varsa bir tane kalmamacasına kesileceği»* söylenir (53). Bu hikâyenin önemli kişilerinden biri olan papaz, Rumlara, Türk düşmanlığını, Büyük Yunanistan ülküsünü aşılar. Ne hacet, bu papaz, düpedüz bir İngiliz casusudur. (54)

Türklerin bozgunu *«Hiristiyanları sevinçten şaşırtır»* (55). *«beşlik tenberi ruhlarına Türk düşmanlığı akıtılan Rum çocukları»* (56), Türklerin bozgunundan sonra *«Kopsi ha... Keranadis Türkos... Okso... okso...»* diye sevinç gösterileri yaparlar (57). Primo - Türk Çocuğu'nda ulusal duyguları güclü bir Türk çocuğu, Orhan, Rum çocukları için, *«Oh bu sinekler»* der, *«bir şey yapamazlar, yalnız taciz etmesini bilirler»* (58). Bu, bütün Rumların en güzel tanımıdır.

Bu arada; içlerinde Rumların da bulunduğu Tatlı su Frenklerini, Ömer Seyfettin, Primo - Türk Çocuğu'nda şöyle anlatır: *«Tüccar kâtipleri, mağaza memurları, kendi kendilerine hayalî bir ehemmiyet veren Tatlısu Frenkleri, hasılı bütün bu renksiz, Türklüğe düşman güruh,...»* (59). Bu anlatıma göre, Tatlısu Frenkleri: 1. — *«Tüccar kâtipleri, mağaza memurları»* gibi ikinci derecede insanlardır; 2. — *«kendilerine hayalî bir ehemmiyet verirler* (Bu cümlecikten daha güzel, Tatlısu Frenklerinin ruhunu anlatan bir söz bilmiyorum.) çünkü kendilerini, ecnebi, Avrupalı sayarlar (Primo - Türk Çocuğu'ndaki otel hizmetçisi Rum, Türkçeyi bilmez görünür) ; 3. — *«renksiz»* dirler, kişilikten yoksundurlar; 4. — *«Türklüğe düşman»*dırlar.

Bu niteliklerinin dışında, Ömer Seyfettin, Rumların Osmanlı toplumundaki yerini uşaklık ve hizmetçilik olarak belirtir. Koleksiyon'daki uşak, Primo - Türk Çocuğu'ndaki otel hizmetçisi ve bütün hizmetçiler, uşaklar hemen hemen hep Rum'dur. Bir kısım Rum'lar da, Beyoğlu'nda kirli işler yaparlar (60). Çoğu hizmetçiler ise Rum kızlarıdır. Bu Rum hizmetçi kızlarının en büyük ortak niteliği, zeki -özellikle- *«fingirdek»* olmalarıdır. Yüksek Ökçeler'de Eleni geceleri ahçının yanına gider (61), Asılzadeler'de Despina bolulu ahçı ile *«fingirder»* (62), Efruz Bey'le oynaşır (63). Bu Despina *«şeytan, maskara, güzel»* (64) ve *«çapkın»* (65)dır. Türkçe Reçete'deki Eleni *«şeytan bakışlı»* (66) dır. Aslında, bu, *«yalnız Rum kızlarına mahsus»* bir *«serbestlik», «şuhluk»* (67) tur.

Bu Rum garsonların, uşakların, hizmetçilerin, çağın bir gerçeğini yansıttığını da söylemeliyiz.

Ermeniler'e gelince... Ömer Seyfettin, bize Ermenileri, -tabii onların «milliyetçilik» lerini- daha çok Eshab-ı Kehfimiz'de anlatır. Bu hikâyeye göre Ermeniler, *«...hiç olmazsa Rusya himayesinde bir muhtariyet yapmak... Kürtlerle şehirlerde oturan Türkleri bir asır içinde Ermenileştirerek eski Ermeni İmparatorluğu'nun temelini atmak...»* (68), *«Büyük bir - Ermenis tan teşkil edip ne kadar Türk varsa hepsini Kızılırmak'ın sol tarafına atmak»* (69) amacındadırlar. Ermenilerin *«fırkaları»* vardır. Bu fırkalar *«milliyet esasına müstenit siyasi fırkalar»* (70) dır. Milliyetlerinde taasup gösterirler (71). İçlerinde Osmanlıcılıktan yana çıkan tek Ermeni'yi alaya alırlar (72). Ermeniler'in kadınları bile *«milliyet perver»*dir. Onlar erkeklerine *«Milletini sev, milletini sev...»* derler (73).

Sonuç olarak diyelim ki bütün Ermeniler; *«...müteassıp bir milliyet perver»* dirler (74).

Ömer Seyfettin, müslüman «unsurlar» arasında yalnız Çerkezlerin portresini çizer. Çerkez erkeklerinin tipi -Cesaret adlı hikâyede olduğu gibi- şöyledir: Çok iri yarı *«Yavuzvari»* palabıyıklı, müthiş korkunç, dev gibi (75) *«kalın çizmeli* (76), *Karadağ tabancalı* (77), *Çerkes kayışlı* (78), *Çerkes kamalı* (79), *Çerkes kalpaklı* (80. Müthiş oldukları kadar kabadayıdırlar da, herkese kafa tutarlar (81). Ama o ölçüde de korkaktırlar; bir at sineğinden bile ödleri kopar (82); *«babayiğitvari olan bu kahraman* (lar) *ömür*(ler)*inde daha hiç muharebeye girmemiş... son derecede korkak»* (83) kişilerdir.

Türkler artık bütün bütüne sıfırı tüketmişlerdir. İrade gücü zayıf özbeöz Türkler bile bir yolunu bulup Türklüklerini yadsımağa,

---

51 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 63. s.)

52 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 60. s.)

53 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 61. s.)

54 — Bir Çocuk - Aleko (Dalga, 1952, 63 s. ve ötesi)

55 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 63. s.)

56 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 91. s.)

57 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 3. s.)

58 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga, 1952, 42. s.)

59 — Primo - Türk Çocuğu (Dalga 1952, 36. s.)

60 — Asılzadeler (Asılzadeler, 952, 22. s.)

61 — Yüksek ökçeler (Yüksek ökçeler, 1953, 4. s.)

62 — Asılzadeler (Asılzadeler, 1952, 19. s.)

63 — Asılzadeler (Asılzadeler, 952, 21. s.)

64 — Asılzadeler (Asılzadeler, 1952, 43. s.)

65 — Asılzadeler (Asılzadeler, 1952, 43, 44. s.)

66 — Türkçe Reçete (Yüksek ökçeler, 1953, 18. s.)

67 — Kıskançlık (Yüksek ökçeler, 1953, 64. s.)

68 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 69. s.)

69 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 89. s.)

70 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 71. s.)

71 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 89. s.)

72 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 102. s.)

73 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952 102. s.)

74 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 103. s.)

75 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 63. s.)

76 — Cecaret (Gizli Mabet, 1953, 66. s.)

77 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 66. s.)

78 — Cesaret (Gizli Mabet' 1953, 63. s.)

79 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 66. s.)

80 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 67. s.)

81 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 63. s.)

82 — Cesaret (Gizli Mabet, 1953, 65. s.)

83 — Bir Kayışın Tesiri (Gizli Mabet, 1953, 70. s.)

kendilerini unsurlardan biri imiş gibi satmağa başlamışlardır. Bir Kayışın Tesiri adlı ilginç hikâye bu acı gerçeği anlatır. Bu hikâyenin asıl önemli olan yönü Çerkezlerin (burada Çerkez geçinenlerin) Çerkezçe konuşmaları, Çerkezlik için çalışmaları, her yerde *«akide»* propogandası yapmaları, bir *«Çer kez tarihi»*nden söz etmeleridir.

Çerkez kadınları ise çok cahildirler (Gizli Mabet'teki sütnine); çok sert, eli sıkı ve yobazdırlar (Efruz Bey'in annesi). Bunların üzerinde Türk kültürünün etkisi o kadar zayıftır ki Efruz Bey'in annesi Otuz senedir İstanbul'da oturduğu halde Türkçe konuşmasını öğrenmemiş (84), *«lisanı gibi tabiatını da değiştirmemiş,... sineği sıkıp yağını çıkaracak derecede muktesit»*, *«bir köylü çerkez»* (85) dir. Piç'de Türk Kocasına ihanet ederek, bir Fransızdan bir piç peydahlıyan kadın da bir Çerkezdir (86).

Ömer Seyfettin, öteki unsurları, Arapları, Arnavutları, Sırpları, Ulahları, Yahudileri belki ayrı ayrı ele almaz; ama onların *«Ermenilelerle birlikte»* *«milliyetlerinde taasup gösterdiklerini»* (87) de, her fırsatta belirtir.

Görülüyor ki, avrupalılar, alçakça saldırılariyle Osmanlı İmparatorluğu topraklarından aslan payını koparmağa bakmakta, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendi toprakları üstünde yaşıyan «reaya» (88) ise artık büsbütün ulu-sal bilinçleri uyanmış, ulusal benliklerini kavramış olarak Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopup bağımsız birer ulusal devlet kurmak, bundan sonra da «millet-i hâkime» olan Türk ulusunu ezerek Türklüğü yok etmek amacı ve büyük imparatorluklar kurmak ülküsü için bütün gücleriyle çalışmaktadırlar.

GELECEK SAYIDA :

Ömer Seyfettin'e göre çağının Türkleri.

---

84 — Efruz Bey (Asılzadeler, 1952, 41. s.)

85 — Efruz Bey (Asılzadeler, 1952, 49. s.)

86 — Piç (Dalga, 1952, 52. s.)

87 — Ashabı Kehfimiz (Asılzadeler, 1952, 89. s.)

88 — Beyaz Lâle (Beyaz Lâle, 1949, 9. s.)

ADAMOĞLU HAYRET BEY

Yaşamıya ot gibi, böcek gibi bağlı, kalın uykularda yitik, hayın... Derken, içinin karanlığına ışık sızan, yalanlardan gerçeklere yönelen, tarihte durmadan ölen ve de öldüren İNSAN...

Suat Taşer, işte bu İNSAN'ın serüvenini yeni bir senteze ulaştırmak amacı ile ADAMOĞLU HAYRET BEY'in yaşantısını izlemektedir. Önceki sayılarımızda yayınlanan: — Hayret Bey Kendini Tanıtıyor—, — Haydet Beyin Marifetleri —, — Hayret Bey Ankara Akşamında —, — Hayret Beyin Ateşi Var — başlıklı şiirlerden sonra, ozanın tamamlamak üzere bulunduğu ADAMOĞLU HAYRET BEY'in yaşantısından bir şiir daha sunuyoruz.

hayret bey evreni yaratıyor

Birinci Gün

Öncesinde Kaos vardı
ne sevgi ne korku ne kin
tükenmez doğum sancısı bir de
tuttum karadan yer yaptım ilkin
maviden gergin bir kubbe

Dağları dağ eyledim
kestim doğradım büyük suları
kimini yer altına koydum kimini yer üstüne
şu ellerimle yaydım şu bir bir ovaları

Karanlığın sütünü sağdım ışık oldu
geceyi gündüzden ayırdım
astım ayla güneşi yerli yerine
Samanyoluna saman da döktüm
yıldızları çiviledim gergin kubbe üzerine

Zaman dedim
kansız utançsız duru
bekledim
sevgi dedim sonra
umutlar içinde doğdu

Sevgi tohum
sevgi zamanda sen
sevgi evrenler içinde en yüce evren
sevgi umudumuz

Saldım ilk bulutları ilk maviliğe korkusuz
sularıma tüm sevgi kattım
ovalarıma yiğit dağlarıma sonsuz
ilk bulutlardan sevgi boşalttım

Durmadan yağar durmadan inerdi
Evrende birinci gün işte böyle sona erdi

Suat TAŞER

AL MORGAN'DAN ALEV ULVİ

ŞU TELEVİZYON DEDİKLERİ...

George Orwell'in geleceğin diktatörlüğü üzerine yazdığı 1984 adlı kehanet dolu hikâyenin en korkunç yanı, Büyük Birader (Big Brother) ve tarihi yeni baştan yazan devlet dairesidir. Olaylar ve gerçek, devletin ya da yöneticinin tutumuna karşıtsa, değiştirilip yok edilir, yerlerine yalanlar sürülür ve tarih yeni baştan yazılır.

Televizyonda çalışanların, yani yazarların, prodüktörlerin, ve rejisörlerin çoğu için Büyük Birader yalnızca bir hikâye kişisi değildir. Gerçekten vardır. Yanıbaşımızdadır. Kahvaltılık yiyecekler, temizlik maddeleri, otomobil, ya da sabun yapmaktadır.

Radyo ve televizyonda reklâmını yapan şirkettir o. İşte bu Büyük Birader sessizce ve gösterişsizce oturma odamızdaki televizyonun ekranına el koymuştur. Gördüklerimiz ve görmediklerimiz üzerinde tarihteki herhangi bir sansürden daha da yetkilidir. Amerika'da televizyonlu 44 milyon eve neyin gireceğini kendi çıkarı için denetleyebilecek yetkisi vardır ve bu yetkiyi her istediği an kullanır. Böylesine bir yetki Kubilây Han'a bile yeter de artardı.

Bir süre önce *Playhouse* 90 programında *Nürnberg Duruşması* adlı bir dramda «gaz odası» sözü geçiyordu ve bu yüzden oyunun büyük bir parçası kesildi. *Playhouse* 90 programının o hafta bir gaz şirketi tarafından kiralanışı, Belsen, Dachau ve Buchenwald ile ilgili, kişiyi kahredici gerçekleri bir anda ikinci plâna atmıştı. Şirket, insanlığa büyük yararları dokunan gazın aynı zamanda insanlığın yok edilmesinde de kullanılabileceğini halka hatırlatmak istemediği için olsa gerek, tarih yeni baştan yazılıyor ve biçimlendiriliyordu.

Bir başka televizyon gösterisinde ise New York'un gök görünümü bir New Yorkluya değişik gelebilirdi. Bir şey eksikti, ama ne? Bu eksiklik Crysler otomobilleri şirketinin binasıydı. Programın parası Ford otomobil kumpanyası tarafından verildiği için Crysler binası gökyüzünden çıkarılıp atılıvermişti.

Bir yönden bakınca bu iki örnek, yemek masasında anlatılacak birer eğlenceli fıkra gibi gelir insana. Ama başka bir yönden bakınca, büyük şirketlerin, tarihte gördüğümüz bu en büyük dinleyici ve seyirci yığınlarına karşı giriştikleri baskı ve denetlemenin sadece iki örneğidir.

Bir televizyon prodüktörüne verelim sözü: «Sanat ile ticaretin çarçabuk ve utançsızca ayni yatağa girdikleri tek sanat kolu bu. Kimin anasının ağladığını da anlarsınız elbet.» Kullandığı deyim de anası ağlamak değildi ayrıca ya konuyu açıklayan bir mektup uzattı bana. Prodüktörlüğünü yaptığı oyunu satın alan şirketten geliyordu mektup. Oyunun konusu tartışmalara yol açmıştı. Yazarın uygun bulduğu son, şirket sözcüsünün görüşlerine uymadığından, bazı seyircileri gücendirebileceği kanısı öne sürülerek, oyunda büyük değişiklikler yapılması isteniyordu. Mektupta, hesap faturasını ödeyen kişinin durumu ve bunun yanlış sonucu olarak, o kişinin kendinde öze karışma yetkisini görmesi açıkça beliriyordu.

«Amacımız ortak bir görüntüdür.» diyordu mektup. «Yaratılabilecek görüntülerin en hoşa gideni olmalı bu. İsteğimiz her türlü tartışmanın dışında kalmaktır. Etliye sütlüye karışmaktan tad almıyoruz. Seyircinin kafasında malımıza karşı bir tutuma yol açmaktan kaçınıyor. Başka bir deyişle, benim istediğim sonun, sizin oyununuzu ne türlü etkileyeceği vız gelir bana. Sizin yazdığınız son, uyuşma getirmeyen aykırı bir son. İşte yanlış burada. Hikâyenizin sonu, cebinde benim malıma verebilecek 50 kuruşu olan kişiyi kaçırıyorsa, bunu onaylamayız. Konu buraya geldi mi, tartışma da biter.»

Program sahibinin karışması kimi zaman gülünçlüğe kadar varır. Örneğin lâkabı «Lucky» (talihli) olan futbol oyuncusu gibi. Maça giderken otobüsü bir trenle çarpışın-

delta

Alev görünümü delirmenin bir delta,
O sıkıntı, sen dinlenen, adam tav.
Sabahlıyacaklar gemide bugüne bugün,
Almasalar gelenler bu vurgun sazı.

Yorulur tezene, kalır dindar bir elde,
Hergünkü ezgileri yırlıyor durup bakmak.
Günaydınla burun buruna bir tünaydın
Babadan kalma yenilgileri hayırlıyor.

Almasalar gelenler bu vurgun sazı,
Tek dinleyeni sakat bir denizkızı.

Osman Numan BARANUS

ca, tek kurtulan o olmuştu. Lucky kendi adının tadına varamadı pek. Takımının maçını televizyonda yayınlayan program «Chesterfield» sigara şirketi tarafından satın alınmıştı ve Lucky adının halka «Lucky Strike» sigaralarını hatırlatacağı ileri sürülerek, adamın adı «Larky»ye çevrildi.

Bir sigara kumpanyasının programında, rejisör kötü durumdaydı. Oyunun kahramanı o andaki kayıtsızlığını ve dalgınlığını belirtmek amacıyla, yakmazdan önce sigarasının ucunu hafifçe sigara paketine vuruyordu. Şirketin ajanı çok içerledi. Nasıl olurdu, bu davranış seyirciye sigaraların iyi sarılmadığı sanısını vermez miydi?

Bir komisyonda tanıklık ederken Ted Bates reklâm şirketi müdürlerinden A. R. Pinkham şöyle şöyle diyordu : «Filtresiz sigara yapan bir fabrikatör kendi programlarındaki kötü kişilerin sadece filtreli sigara içmelerini istiyor.»

Televizyonun en güçlü yazarlarından Reginal Rose'un *«Geçici Kasabadaki Dram»* adlı eserinde, otomobile bağlı vagonlar kampında bir ırza geçmeye yelteniş yer alıyordu. Program sahiplerini halk mektuba boğdu. Ama konu ırza geçiş sahnesi değildi. (Bir eleştirmecinin savına göre televizyonda bir hafta boyunca görülen şiddet sahneleri, ikinci dünya savaşında, savaş meydanlarında bir hafta boyunca yer alan şiddet sahnelerinden fazlaymış.) Acınıp sızlananlar otomobil vagonu yapıcılarıydı. Oysa ki program sahibi şirket, aliminyum yapıp bunun büyük bir kısmını otomobil yapıcılarına satıyormuş. Yazar ırza geçiş olayının yerini bir yapı yerine çevirmek zorunda kaldı. Program sahiplerinin kereste işi ile ilgileri yoktu anlaşılan.

Bir başka televizyon yazarı, Dale Wasserman, Bret Harte'ın *Gürültücü Kampın Kısmeti* adlı bir klâsiğini adapte etmişti. Eserin bir bölümünde, bir kaç maden işçisi çalıştıkları yerde maden çıkarsa, her birinin bundan eşit ölçüde yararlanması gerektiğine karar verirler. Senaryoyu okuyan şirket sözcüsü «Komünizm» diye feryadı bastı. Böylece bir klâsik eser daha rafa kaldırılıyordu.

Wasserman, «Televizyon için yazarken birinin hep sizi gözlediğini duyarsınız.» derdi. O kadarla kalsalar iyi, Wasserman'ın reklâm ajansları ve sözcüleri ile başı çok belâya girmiştir. Onun gösterilerinden biri olan *Sis,* televizyonun Dreyfus olayıdır. Bay Wasserman'a göre *Sis,* insanlığın kendi kendini yıkıcı eğilimleri ile ilgili alegorik bir dramdır. Bir kasaba gecenin birinde ne olduğu belirsiz bir sise bürünüyor. Bu sisin, oranın çöplerini zehirli gaz halinde çevreye yayan bir fabrika bacasından çıktığı su götürmez bir gerçekti. Bay Wasserman'ın eseri hemen *Studio one* tarafından 7500 dolara alındı, ki bu ücret bir saatlik gösteri için oldukça dolgun sayılır. Ama Westinghouse şirketi senaryoyu onaylamadı. *Playhouse* 90 reddediyordu, ve sonunda Crysler'in idaresindeki *Climax*'a satıldı. Wasserman, ilgili kişilerin denetlemesi altında, senaryonun 40 sayfasını yeniden yazmaktan başka çıkar yol bulamadı. Yapılan değişikilkler Wasserman'a göre öylesine korkunç ve gerçek dışıydı ki eserin tüm amacını, gücünü ve etkisini yok ediyordu. Sonunda sisin kaynağını da değiştirmesini istediklerinde, Wasserman kapıyı vurup gitti. Ama işin gelişmesine hiç bir etkisi olamazdı bunun. Ötekiler, Wasserman'ın yardım ve onaylaması olsa da olmasa da, senaryonun sahibi olarak istedikleri değişiklikleri yapmakta özgürdüler. Yazar, adının silinmesi için direndi ve yazarlar sendikası yoluyla da bir protesto çekti. Televizyonda gösterilen oyunun, senaryonun aslıyla pek az ilgisi kalmıştı artık. Sisin kaynağı bir bataklık olmuştu. Eserin kahramanına gelince... Bu, hiç bir şirketi kızdırmayacak olan, salt doğayı inceleyen, genç bir bilim adamıydı.

Daha bitmedi. Televizyon yazarları, rejisörler ve prodüktörlerle konuşurken pek çok karışma ve baskı olayı dinledim. Bu endüstrinin en olumlu rejisörlerinden biri olan John Frankenheimer de çok dertli. «İş öyle bir duruma geldi ki,» diyor, «artık televizyonda prodüktörler değil, reklâm ajanslarıyla onların adamları eser meydana getiriyorlar. Ne türlü oyunlar gösterileceğine karar veren onlar, oyuncuları ve senaryoları onaylayan gene onlar. Kimseyi gücendirmek istemeyiz, diyorlar ya, bu işle ilgili yaratıcı kişileri hesaba kattıklarını sanmayın sakın. Sanatçıları gücendirirler, hem de canlarına okuyarak.»

Playhouse 90 gibi değerli ve eşsiz gösteriler yapan bir programın bile kendine göre bir takım yasaklamaları vardır. Bu programı satın alan şirketlerden biri de Allstate Sigorta'dır, ve bunların ilgili olduğu oyunlarda bir intihar olayı yer alamaz. *Playhouse* 90 yazarları aralarında şöyle bir şaka yaparlar : «Bir senaryo düşün. Oyunun kahramanı havagazı ile intihar etmiş olsun. Zavallı yazar hapı yutardı. Hem gaz şirketi, hem de sigorta şirketi ile başa çıkamazdı ki...»

Bazı değişiklikler ve silintiler gülünç ve önemsiz görünseler de, bunların arkasındaki temel neden ler öyle değildir. Çekingenlik ve korku üzerine kurulmuş bir gürültüdür bu... Bir süre önce, bir kaç kişinin kendilerini tanıtmadan te-

? "ırza geçiş

lefon etmeleriyle, sanatçılar kara listeye geçirilir ve işlerinden olurlardı. New York'ta büyük bir yiyecek pazarı sahibi, şirketleri pek korkunç bir ceza ile, mallarını mağazasına sokmamakla, korkutarak kendi kendini ihtiyatlı bir jüri saydığını belirtiyordu. Bu kişinin şirketlerden istediği, bir takım adamların kovulması ve onun tabu kabul ettiği konulara dokunulmamasıydı. Şirket sözcüleri sevilmekten, ama pek çok sevilmekten hoşlanırlar. Kimseyi gücendirmek istemezler, ama bu dünyanın da açık bir kanunu vardır, şöyle ki, kimseyi gücendirmemek için çaba gösteren kişi çoğu zaman da kimseyi hoşnut edemez.

Her Amerikalı aydının kabul edeceği gibi, şu anda bizim en önde gelen iç sorunlarımızdan biri ırk ayrımıdır. Televizyon ekranını izleyerek bunu anlayamazsınız. Irk ayrımı sorununa değinen bir dram, yüzde yüz Güney pazarının bir kesimini gücendirecektir. Reginal Rose bugün Amerika'da reklâm şirketlerinin programlarına bu konuyla ilgili bir dram kabul ettirilemiyeceğini söyledi bana. Pek çok yazar ve prodüktör bunu tekrar tekrar denemişler ve sonunda bir şey yapmanın imkânsız olduğunu anlayarak bu sorunla ilğgili eserler vermekten caymışlardır.

Bir gün ünlü televizyon yazarı Rod Serling, tüm ulusun kendini tanıdığını, sevdiğini ve senaryolarını aradığını düşünerek bu önemli konuyu kurcalamaya yeltendi. *Kıyamet Gününde Öğle Vakti* adlı Emmett Till olayı ile ilgili bir oyun yazdı. Şikago'lu bir zenci gencin güneydeki arkabalarını görmeye gitmesi, orada bir beyaz kadına ıslık çalması ve bu yüzden de öldürülmesiydi olay. Serling bu güçlü hikâyeyi değerlendirmek ve dramatize etmek istedi. Senaryo televizyonda Serling'in yazdığı biçimde gösterilmedi elbet. Olayın geçtiği yer Amerika'nın kuzeyi oluverdi ansızın. Reklâm şirketinin sözcüsü Güney gazetelerine bir bildiri yollayıp oyundaki yerlerin güneyle hiç bir ilgisi bulunmadığını açıkladı. Oyunda tek bir zenci yoktu ve herhangi bir yerdeki herhangi bir kişiyi gücendirmemek için de koka kola içen bir adamın sahnesi kesilip atılmıştı. Neden derseniz, şirket sözcüsüne göre koka kola bir «Güney İçkisi» diye kabul edilebilirdi .

Batten, Barton, Durstine ve Osborn ajansının önemli kişilerinden biri de, şirket sözcüsünün bir öfkeli seyircinin gönlünü alabilmek için nelere katlandığını gösteren şu olayı anlattı bana. «Geçenlerde, bizim programımızı seyreden bir güneyli, reklâm veren şirkete bir mektup yazmıştı. Gördüğü programda zenci erkeğin beyaz bir kadını öptüğünü ve bu yüzden de söz konusu şirketin mallarına el sürmeyeceğini söylüyordu. Şirket sahiplerinin etekleri tutuştu. Olay incelendi. Güneyde gösterilen kopya biraz kusurlu ve karanlıktı. Sonunda ne yapsak beyenirsin? Filmin yeni bir kopyasını alan bir idarecimiz, güneye kadar gidip bu öfkeli seyirciye özel olarak filmi gösterdi. Adam sevincinden dört köşe oldu, şirketin mallarını günde iki kere, pazarları ise günde dört kere kullanacağına yemin etti. İşte, sana, reklâm veren şirketin seyircilerine karşı duyduğu sorumluluğu belirten bir olay..»

Durum bu işte...

1959 yılının haziran ve temmuzunda, Federal Haberleşme Komisyonu New York'ta, reklâmcıların televizyonu denetlemesini de inceleyen bir duruşma yaptı. Tanık iskemlesi ajans yöneticileriyle dolup taştıkça, kesin bir durum çıkıyordu ortaya. Bakın, *New York Times*'ın televizyon eleştirmecisi Jack Gould ne diyor: «Tümüyle açık seçik olan şu: Gerçek prodüktörler, şirketler ve reklâm ajanslarıdır. Halkı selâmlayanlar kimler olursa olsunlar, ajans idarecilerinin onaylamaları olmadıkça hiç bir önemli işe girişemezler. Ajans ve reklâm şirketlerinin yasaklamaları, endişe ve korkuları endişe ve korkuları kendi pazarları konusunda doğru görülebilir, ama koca bir yayın alanına el atmağa kadar götürülemez bu..»

Gene bu duruşmalarda, bazı şirketlerin kendi programlarında politikadan söz edilmesine yanaşmadıkları çıkıyordu ortaya. Bir önemli kişi, reklâm şirketi sözcüsünün seyirciyi hoş ve tatlı bir biçimde etkilemekle görevli olduğunu söylüyor, bir başka önemli kişi ise herhangi bir mektubun bile şirketleri kaygılandıracağını açıklıyordu.

Yıllardan beri yığınlara sunulan sakıncasız, uyuşturucu, sıradan programların başlıca nedenlerinden biri şu sözlerle ortaya çıkıyor. «Biz iş adamlarıyız ve işimize uygun şeyler alıp gösteririz ancak. «Kendilerini savunurken, şirket sözcüleri sanatın koruyucusu olmadıklarını söylüyorlardı. Kendi

---

bir ermeni general

Usanıp sevişmekten bir ermeni general
Atıvermiş kendini senmişel kulesinden
Bir çocuk ki öperken utanır annesinden

O çocuğu boynundan asıvermeli derhal
Çünkü sığmıyor çocuk koskocaman adama
Çünkü tuhaftır biraz çocuk olmak eskidan
Sahi, civcivler vardı - bazan anlatır annem
Ne güzel bükermişim boyunlarını ama

Ve ben, o dar büyücü - upuzun kara şapkam
Yeniden doğururken alışkın bir tavşanı
Kendime iğretiyim - yani bir kasabalı

Yani her direnişi çağdaş kızla sonlanan
En yeni senaryoda en eski esas oğlan
Bir ermeni general yakası madalyalı

Ataol BEHRAMOĞLU

deyişleri ile onlar yalnızca mallarını satmaya çalışan iş adamlarıydı. Bu malların satışı için de, denenmiş oyunları ve halk çoğunluğunun beğenisi ölçüsündeki dramları yeğ tutarlardı elbet. Şirket sözcülerinin «Halka istediği biçim şeyler veriyoruz.» sözüne karşı çıkanlar diyorlar ki, «Bir süre kişiye süprüntü yedirirsen ve bunun salçasını büyük adlardan yaparsan, sonunda o kişi süprüntüye alışır, ama gene de süprüntü yemektedir. Bu, oğlum uyuşturucu madde düşkünüdür ve ben iyi bir babayım, çünkü ona en iyi uyuşturucu maddeyi sağlıyorum demeye benzer.»

New York Herald Tribune gazetesinin televizyon eleştirmecisi John Crosby ise televizyon programlarını düzenleyenlerin sorumluluk duymaları gerektiğini söyleyerek: «Yapılan istatiklerde, gazetelerde en fazla, resimli romanların okunduğu ortaya çıkmıştır.» diye ekliyor, «Biz de gazeteleri, bu kişilerin televizyonu yönettiği gibi yönetsek, gazetelerin baştan başa resimli romanla dolması gerekirdi. Televizyonun durumu ulusal bir rezalettir. Sorumluluğu ise kimse üstüne almıyor. Kimse yol göstermiyor. Amaç para kazanmaktır ve halkı önemseyen yoktur.»

Şirketlerin tutumuna başka bir örnek de, televizyonda iki yıl gösterilmeyen 1930 *Yıllarında* adlı bir eserdir. Bu, Amerikan tarihinin en önemli çağlarından birini, bunalım yıllarını ve savaş korkularını yansıtan bir filmdi. Eğer İngiltere'de, İskandinav memleketlerinde, Fransa ve Almanya'da gösterildi ve beğenildi. Edinburgh festivalinde ödül aldı. Fakat Amerika'da gösterilmedi. Şirket sözcüleri buna el sürmekten kaçınıyorlardı nedense.

Sanat eleştirmecilerinin savına göre, şirket sözcülerinin kaçınmalarının nedeni 90 dakikalık programın büyük bir parçasının Franklin Delano Roosevelt'in yönetimi ve onun Bunalım yıllarındaki öncülüğü ile ilgili olmasıydı. Ve Büyük reklâmcılar da böylesine bir görüntü ile bir ilgileri olduğu sanısını halka vermek istemezlerdi. Roosevelt'in kişiliğinin değiştirilmesi de beklenemezdi ya. Sonunda, ele alınan konu tarihti ve o çağlarla ilgili bir filmde Roosevelt'e büyük yer ayırmamak, bir taç giyme törenini kralsız göstermek gibi bir şeydi. Film rafa kondu ve iki yıl tozlar içinde bekledi durdu. Sonunda, bu memleketin televizyonunda, hiç bir şirket tarafından alınmadan, gecenin ilerlemiş bir saatında gösterildi. Adı değiştirilmiş, altmış dakikaya indiirlmişti ve filmde o çağlarda Kansas'lı ünlü bir çiçek yetiştiricisine de Roosevelt kadar yer veriliyordu.

Can alıcı nokta Roosevelt yönetimi değildi artık. Film onların deyişi ile «Yumuşak bir görünüş» taşıyordu. Roosevelt'in ikinci plâna atılışı ve tarihin yeni baştan yazılışı sonucunda film, alıcı bulamamıştı ama, hiç olmazsa zararsız ve kabul edilebilir olmuştu.

Eğer televizyon Bill Ewald'ın dediği gibi «Göz içi nir afyon» olmuşsa, bunun sorumluları kimlerdir dersiniz?

Suçun bir kısmı öncülük etmekten kaçınan, ilerici ve uyanık seyirci azınlığı içinde program yapması gerektiğini düşünmeyen halk yararına olması gereken programları kadınlar hamamına çeviren televizyon yönetimimindir.

Suçun bir kısmı kıpırdamaksızın oturan ve önüne sürülen salçalı süprüntüyü kabullenen halkındır. Şirket sözcüleri kendilerine gelen mektuplara karşı pek hassas olduklarını söylediklerine göre, kadife eldiven altından demir yumruk göründüğü anda onları mektuba boğmak halkın görevi olmalıdır.

Biz ise diyoruz ki: en *büyük* suç, temizlik maddesi, sigara, otomobil, ya da sabun yapıcısınındır. Ve bu kişiler parayı ödedikleri için aynı zamanda Goebbels'in mirascısı olabileceklerini sanmaktadırlar. Eğer herhangi bir devlet memuru ya da devlet dairesi, şirketlerin tutumuna özense ve onlar gibi yığınların en büyük anlatım alanını denetlese, değiştirse ve sansür etse, herkes «Atın şu herifleri» diye bağırırdı ve «Şu herifler» atılırlardı da.

Acı olan gerçek şu ki, televizyon ekranının bir yanında olan bizler çağımızın «Büyük Birader»i tarafından gözümüzün yaşına bakılmaksızın kandırılıp aldatılmaktayız.

kuşun ölümü

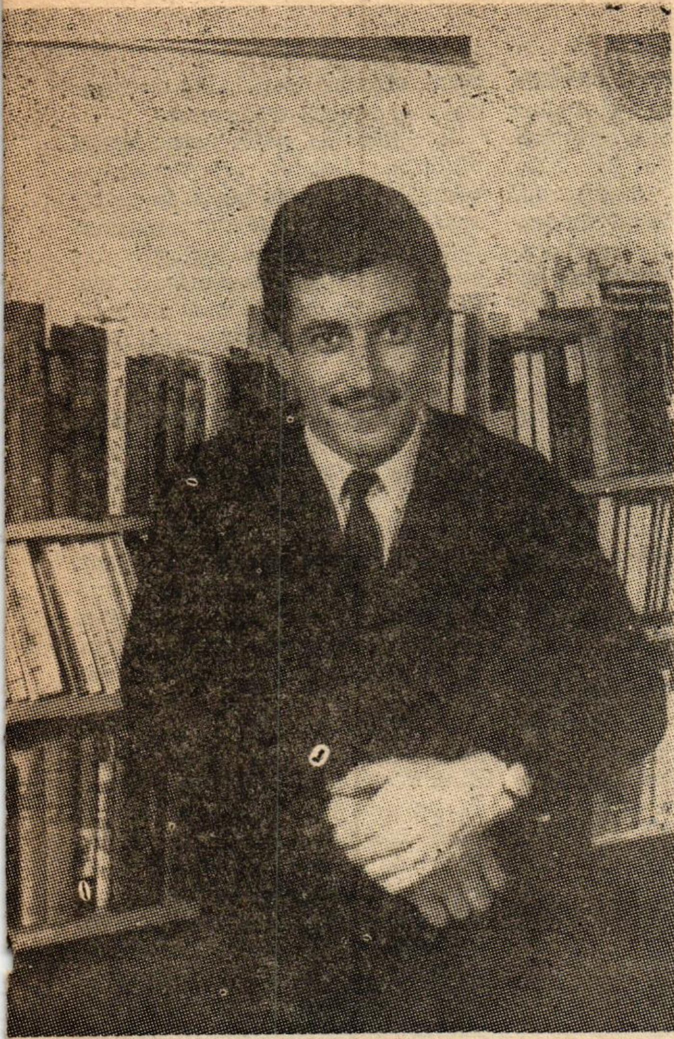
Kuş damdan düşünce
sarışın bir yürüyüşüdür artık ölümün
bir yağmurdur açılan kuraklığa
bir yağmurdur kulübesi nisandan
ve onun ayaklarına dolanan o gökyüzü
kansız yüzleridir diri kuşların
kuş düşünce damdan

kuş düşünce damdan
kızlar saçlarıyla ölümü düşünürler
uzun bacaklı tanrılar koşuşur sokaklarda
kuş öldü herkes mi arıyor
gençlik mi yürüyor herkese ve mi arıyor
onun gözlerin satılan çarşılarda

kuş öldü kanadının altındaki o yara
yağmurun karanlığını getiriyor geceye
yağmuru ırmaklarını getiriyor geceye
kuş öldü
küçücük bir yorgunluktu ölmeden önce

öldü kim ısıtır artık onun ellerini
suların aynasında üşüyen ellerini
suların saygısıyla üşüyen ellerini

İsmet ÖZEL

ORHAN DURU

Kent III

Hiç mektup alamıyordum. Selçuklardan kalma köprünün üzerine dükkânlar kurulmuştu. Yapayalnızdım. Halk sıcak baklava yiyordu. Sokaklarda, bir deli gibi, gözlerim boşluğa dikili, yoksul giysilerimle dolaşıyordum. Akşamları güneyden kente doğru esen sıcak çöl yeli toz kaldırıyordu. Tozlar gözlerime kaçmasın diye duman rengi bir gözlük takıyordum. Küçük, temiz yüzlü çocukların bile gözleri, kıpkırmızı, tuğla rengindeydi. Gözlüklerimi giyiyor ve gözlerimi tozdan, pislikten, sineklerden, hastalıklardan, korumağa uğraşıyordum. Çocukların büyük bir bölüğü trahomlu idi. Ben çocuk değildim. Trahom olmak için biraz kartalmıştım. Trahomlu çocuklar ayrı okullara gidiyorlardı sağlam çocuklara bulaşmasın diye.

Hiç mektup alamıyordum. Arkadaşlarım beni unutmuşlardı. Oysa beni bağlıyanlar onlardı. Onlardan mektup gelsin diye bekliyordum. Büyük yerlerde oturan o arkadaşlarımdan mektup gelsin istiyordum. Bir satırcık olsun, bir kelimecik olsun tanıdık yazılarını ak kâğıt üzerinde görmek istiyordum. Beni unutmuşlardı. Kimsem yoktu. Kendimi buradaki kadar yalnız başıma hiç bulmamıştım'

Kentin sokaklarında dolaşıyordum. Dasdaracık sokaklarda kendimi bilmeden dolaşıyordum. Gördüklerimi bile iyice ayırt edemiyordum. Vali'yle bir gün önce kavga etmiştim. Belki de beni başka bir yere sürdürecekti. Büyüklerimizin sevdiği valilerden birisiydi. Onun için kavga etmek biraz tehlikeliydi. Ama bura halkının bitmez tükenmez dileklerinden, yasaya aykırı davranışlarından bıkmıştım artık.

Valiyle de kavga etmiştim. Vali, kentin tek asfalt yolunun bitiminde bir büyük konakta oturuyordu. Kocaman bir konak. Benim çektiğim sıkıntılardan haberi yoktu. Akşam olunca Savcı ve tahrirat katibi ile rakı sofrası kuruluyor ve içki içiliyordu gece yarılarına kadar.

Kimseden mektup alamıyordum. Bu diline, insanlarına, törelerine yabancı olduğum ülkede yalnızdım. Arada bir gelen mektuplarda ise arkadaşlarım - kırk yılda bir, o da benim en aşağı on mektubuma karşı- sövüyorlardı bana. Benim korkaklığımı, aşağılıklığımı bırakmıyorlardı bu mektuplarda. Dediklerine bakılırsa ben enayinin birisiydim, budalanın birisiydim. Ne diye buralara gelmiştim? Bir an önce aklım başıma devşirip buralardan kaçmanın yolunu bulmalıydım. Yoksa buralarda körelirdim. Bunları yazıyorlardı. Bunları-çok az gelen bu mektupları - okudukça içimi korku bürüyor, ne yapacağımı bilemiyordum.

Nasıl kaçacaktım? Kimden kaçacaktım? Kaçmakla ne çözülecekti? Bir cevap bulamıyordum. Günümü yaşıyordum ancak. Günümün dışındaki herhangi şeyi düşünemiyordum .

Bir süre sonra arkadaşlarımdan gelen, o kadar özlemle beklediğim - seyrek - mektupları bile açmamağa başladım. Gelen mektupların üzerindeki yazılara bakıyordum. Kimin elyazısı olduğunu anlamağa çalışıyordum. Zarfın arkasını çevirip kimin gönderdiğini öğreniyor ve yırtıp atıyordum mektubu. Böylece oyalıyordum kendimi. Yırttıktan sonra, kağıtları bir daha bir araya getirmiyeyim diye

alamıyacağım, toplayamıyacağım bir yere atıyordum. Sonra düşünmeğe başlıyordum bana ne yazmış olabilir diye?

Bir süre sonra o seyrek gelen mektuplar da azaldı ve bitti. Vali için «çok idareci adam» diyorlardı. İyi bir vali olmak için idareci olmak gerekirmiş. Böyle anlatıyorlardı bana. Ben genel olarak «idareci»nin ne anlama geldiğini öğrenmek istiyordum .Başkalarına, gün görmüş memurlara idareci olmak için nasıl davranmak gerektiğini soruyordum. Ama onlar belirli bir şey anlatamıyorlardı. Onların anlattığından çıkardığım şuydu: İdareci demek, bir kentte memurlar arasında her zaman çıkması mümkün olan çekişmeleri, kavgaları tatlı dille uyuşturmak, onların birbirleri arkasında söyledikleri sözleri yumuşatmak, ortalığı yatıştırmaktı.

Gerçekten, bu boktan kentte sık sık memurlar arasında bir takım anlaşmazlıklar çıkıyordu. Memurlar birbirlerini para yemekle suçluyorlar, aralarında yaptıkları tartışmalara, birbirlerinin ardından sövüp saymalarına halkı da katıyorlardı. Halkın canı sıkılıyordu. Bu arada incir çekirdeğini doldurmaz bir olay büyüyor, yayılıyor, kentte çıkan bir kaç gazetenin diline düşüyordu. Gazetelere yalanlamalar yazılıyor, en sonunda iş Vali beyefendinin ortalığı yatıştırmasına, herkesi uyutmasına kalıyordu. Vali ne kadar ortalığı ustalıkla yatıştırır, herkesin dilini ne kadar kolaylıkla bu konudan başka bir konuya kaydırırsa - Çünkü daima başka bir konu çıkyordu ortaya-ona o kadar yetenekli, o kadar «idareci» vali diyorlardı.

Sonra anladım ki bende böyle bir karmakarışık ortamda Valiye kafa tutmuş, ağzıma geleni söylemiştim. Vali beni sabırla dinlemiş, ayakta tutmuş, oturtmamıştı bile. Onun yanında kendimi çok cılız, çok enez, bir karınca gibi görmüştüm. Vali bey kocaman bir camlı masanın gerisinde oturuyor ve beni sabırla dinliyordu.

Ben, önce bu pislik yuvası kentin altına bir dinamit yerleştirmek gerektiğini, bu arada böyle davar bir valinin ancak bu kente yaraşabileceğini, aklını başına toplayıp bir an önce buradan savuşmasını, kente su getiren su yollarına zehir döküp halkı gebertmesini bağırarak söyledim.

Vali bir başka bir ilden gelmişti buraya ve o ilde, köylere çıkarak içme suları getirtmekle ve yol yaptırmakla ün salmıştı. Ama ben bir türlü bu ününü nasıl saldığını bilmiyordum. Çünkü buraya geldiğinden beri oturup duruyor, bir işe yaramıyordu herif. Ne olursa olsun daha kendisi gelmeden çok idareci bir vali olduğu hakkında bir takım haberler gelmişti kente.

Kulaklarına yakın kısımlarda hafif beyaz saçları vardı Valinin. Gözleri sıkıntıyla ama aynı zamanda babacan bir sabırla bakıyordu bana. Büsbütün bozularak, tükrüklerimi de saçarak bağırmağa başlamışım. Ne söylediğimi bilmiyorum ama kendisi de dahil, buradaki bütün memurların ve müstahdemlerin kıyma makinasından geçirilmesini istemiş olabilirim. Yalnız şu kadarını akledebildim. Daha o, beni bir polis memuru çağırıp makamından attırmadan, kapıyı ardıma çarparak fırladım çıktım hükûmet konağından.

Kendimi bilmeden dolaştım sokaklarda bir süre. Daha sonra tahrirat kâtibi denilen iğrenç herife rasladım. Bu adamdan iğreniyordum. Rahatça arkanızdan konuşur, yüzünüze karşı ise en iyi dostunuz olarak gözükürdü. Beni şehir kulübünde buldu. Oturmuş başkalarının oynadığı bir briç oyunu seyrediyordum. Beni yakaladı ve Vali beyin beni mutlaka bu gece evine beklediğini söyledi.

ÇİĞ KÖFTE

Çiğ köfte bir simgesiydi bu kentin. Türkiyenin en iyi çiğ köfteleri bu kentte yapılırdı. Bu dört bir yanı duvarlarla çevrili kentte herhalde Nabuko zamanında bile çiğ köfte yeniliyordu. Buralılar çiğ köfte değil de çi köfte diyorlardı buna.

Çiğ köftenin yapılması belli bir törene bağlıydı. Tören, çiğ köftenin yenileceği zamandan çok önce başlardı. Bir defa çiğ köfteyi kim yapacaksa, giderdi bir kasaba ve

çiğ köfteye uygun bir et alırdı. Zenginler koyun etinden, ortahalliler dana etinden, fakir halk ise deve etinden yapıyordu çiğ köfteyi. Et, daha çok kalça bölümünden seçiliyordu. Etin yağdan yoksun, lop olmasına bakılıyordu. Ancak böyle et, çiğ köfteye yarıyordu. Bundan sonra bu et, eve götürülüyordu. Evde evin hanımı tarafından özel bir kütük üzerinde güzelce dövülüyordu hamur haline gelinceye kadar. Ondan sonra bıçakla etin sinirleri ayıklanıyordu.

Tahrirat katibi bu işin uzmanıydı. Her gece Vali paşa hazretlerine çiğ köfte hazırlıyordu. Çiğ köfte aslında salata gibi yeniyordu burada. Öteki yemeklerin ya da mezelerin yanında iştah açıcı bir salata gibi kullanılıyordu.

Çiğ köfte yapmak için bir küçük leğen alınıyordu. Bu leğende özel biçimde hazırlanmış olan bulgur iyice, domates salçası ve biber salçası ile yoğruluyordu. Bu biber salçası ayrı konudur. Özel, az acılı bir biberi, makinadan çekerek yaparlar bu biber salçasını.. Biber salçası ve domates salçası ile bulgur iyice öldürüldükten sonra, sıra bunların dövülmüş etle karıştırılmasına geliyordu.

Tahrirat katibi kolları sıvalı bir koluyla leğene sarılmış, öteki eliyle eti, bulguru, biber salçasını, domates salçası birbirine karıştırıyordu. Bu işi avucu altında topak haline gelmiş olan eti, ahenkli olarak çevirmek ve ezmek yoluyla yapıyordu. Bu iş en aşağı yarım saat alıyordu. Bundan sonra sıra, acı kırmızı biberin karıştırılmasına geliyordu. Özel biber tozları bu hizmeti görüyordu. Her biber işe yaramazdı. Belli bir ölçüde biber, meydana gelen hamura katılıyordu. Bundan sonra soğan, tere, nane gibi bitki yaprakları ince ince doğranarak ana kitle ile yoğruluyordu. Ortaya bunca uğraşmadan sonra kahverengi kırmızı renkte bir madde çıkıyordu. Sonra tahrirat kâtibi bunları avucu içinde sıkarak sokum sokum herkesin tabağına bölüştürüyor ya da ortada büyük bir tabakta hazırlanmış yeşilliklerin arasına diziyordu.

Böylece ortaya katı yakıt gibi bir yiyecek çıkıyordu. Gene de rakı ile birlikte içilince tanrı sofralarına uygun bir meze oluyordu bu. Ancak kentte oturanlar, çiğ köftenin acılığını yeterli bulmuyorlar, üstelik bir de ayrıca kırmızı bibere banarak yiyorlardı. Doğrusu mide duvarları çelikten olmalıydı bu adamların. Tahrirat kâtibi, Vali'nin sofrasında benim güçlükle yediğim çiğ köfteyi kırmızı bibere banıp lüpletiyordu. Ürkekçe bir sandalyenin köşesine sığınmıştım. Vali bey masanın başına oturmuş, olgun bir alkolik haliyle hazırlanan mezelere, buzlu kovaya daldırılmış rakı şişesine bakıyordu. Vali'nin yanaklarında, burnunun çevresinde kırmızı kılcal damarlar gözüküyordu. Demek ki hep böyle içkilerle geçmişti geceleri. Savcı ile birlikte gülüşüp duruyorlardı. Benim ne işim vardı burada? Vali bey çağırtmıştı. Tahrirat kâtibi gelirken sırtımı okşamış, aldırmamamı söylemişti. Hiç bir şeye aldıracak halim yoktu. Bir an önce bu kentten uzaklaşmak istiyordum.

Savcı, Vali beye açık hikâyeler anlatıyordu. Vali gülerken bana bakıyor, ben de gülmek için kendimi zorluyor, yüzümü buruşturuyordum. Bir ara Vali bey bana Atatürk'ün nasıl rakı içtiğini anlatmağa başladı. Anlattığına bakılırsa Atatürk sadece leblebi ile içermiş rakıyı ve leblebi rakının en iyi mezesiymiş. Asıl leblebi ile içmek gerekiyormuş. Vali beyin masasında öbür mezelerle birlikte bir tabak leblebi bulunuyordu.

Sanki sabahleyin söven ben değilmişim gibi Vali, nasıl içki içmek gerektiğini anlatıyor, savcının eşekler ve kadınlarla ilgili açık saçık hikâyelerini dinlerken soğuk rakısını yudumluyor, kahkahalar atıyordu. Bahçede bir ağacın üzerine elektrik lâmbaları yerleştirilmişti. Elektrik ışığı ağacın yaprakları ve dalları arasından sızıyordu.

Çiğ köfteler bir alev gibi iniyordu boğazımdan. Mideme oturuyor ve orayı da yakıyordu. İçtiğim buz gibi rakı biraz bastırıyordu bu acılığı. Daha önce bu kadar acı bir şey olduğunu kafamda kuramazdım bile.

İlerlemiş bir saatte Vali, öğütler veriyordu bana. Vali beni anlıyordu. Benim nasıl sıkıldığımı buralarda, nasıl bir şeyler yapmak kaygısı içinde durmadan içim içimi yediğini biliyordu. Bunlara aldırmamalıydım. Bunlar gelip geçici şeylerdi. Önemli olan fazla başım ağrımadan günlerini geçirmekti. Kendisi de ilk Anadoluya çıktığı zaman aynı sıkıntıları duymuştu ama artık herşeyi oluruna bırakıyordu. Bir «idareci» ancak böyle yapardı. Böylece daha rahatlamıştı. Ben de herşeyi oluruna bırakmalıydım. Kimseye bağırıp çağırmaya, alın yazımın kötülüğünden yakınmaya hakkım yoktu. Herkes ne güzel, paşa paşa geçinip gidiyordu. Ben de onlara katılmalı, onlar gibi yaparak, anlayış içinde yuvarlanıp gitmeliydim. Evet, biliyordu o da, Hükûmetin buradaki en yüksek temsilcisi olarak gayet iyi biliyordu ki birçok şeyler aksak gidiyordu. Ama bunu kim düzeltebilecekti? Ben mi? Hayır zaten benim böyle bir savım yoktu. Ben bir şeyi düzeltmek istemiyordum. Yalnız bıkmıştım herşeyden. Olsun, bütün bu duygular bir süre sonra kalmazdı. Önemli olan dış dünya değil, insanın iç dünyası idi. İnsan iç dünyasında bir denge kuramazsa dış dünya da gözlerinde yıkılır, hiç olmazsa dayanılmaz bir biçim alırdı. Onun için aklımı başıma almalıydım. Vali bey bana öğütler veriyordu. Aklımı başıma almalıydım. İşlerime gereken önemi vermeliydim. Saatinde iş başında olmalıydım. Gerçi aldığım maaş az birşeydi ama bu fakir milletin kesesinden çıkıyordu bu maaş. Peki kim dinliyordu o fakir milleti? O kadarını kurcalamamam gerekiyordu.

Vaziyeti idare edip gitmem gerekiyordu. Hem sonra sicilime kötü birşey yazarsa ne olurdu? Bir daha terfi de edemezdim. Geleceğim güme giderdi. Yaa. Ben içimden sicilim senin olsun diye homurdanıyordum. Ama bu kadar babacan davrandığı için sırıtmadan duramıyordum. Sicilim senin olsun. Ne yazarsan yaz. Beni bundan daha berbat bir yere verecek değiller ya. Vali bey şimdilik benim sıkıntılarımı anladığını, anlayışla, hoş görürlükle karşıladığını söylüyordu. Ama bundan sonra ne olacağını bildirmiyordu. Aman ne şeref?

Bana nerede doğduğumu ailemin kimlerden olduğunu, annemin nereli, babamın nereli olduğunu, hangi okullarda okuduğumu soruyor, şimdiye kadar nerelerde bulunduğumu öğrenmek istiyordu. Ben sandalyenin köşesine ilişmiş, utangaç cevaplar veriyordum. Valinin yanında kendimi ezilmiş, yok olmuş, sayıyordum. Kendisinden çok emindi. Yaptığım şey belki de kötüydü.

Gerçekten «idareci» bir valiydi.

YURİ OLYESHA'DAN
ŞADAN KARADENİZ

Liompa

Desen : O. P.

Küçük Alexander mutfakta tahta rendeliyordu. Parmaklarındaki kesikler altın rengi kabuk bağlamıştı.

Mutfak avluya bakıyordu. Bahardı; kapı açık duruyordu. Eşiğin yanında otlar büyümüştü; taşlara dökülen su parlıyordu. Çöp tenekesinin içinde bir fare belirdi. Mutfakta ince ince kesilmiş patatesler kızartılıyordu. Gaz ocağını yakıyorlardı. Alev ilkin cesurca tavana kadar yükseldi, sonra ufak, kısa bir ışık oldu. Bir tavada kaynar suda yumurtalar fokurduyordu. Kiracılardan biri ıstakoz pişiriyordu. Canlı bir ıstakozu iki parmağıyla belinden tutup kaldırıyordu. Yeşilimsi bir rengi vardı ıstakozun, su borularının renginde. Ara sıra, birden, kendiliğinden iki üç damla su çıkıyordu musluktan. Musluk sessiz sessiz burnunu çekiyordu. Sonra yukarda borular bir kaç sesle konuşmağa başlıyorlardı. Tam o anda alaca karanlık bastırıverdi birden. Pencerenin eşiğinde bir güvercin duruyordu, yapayalnız. Bahçe kapısından giren güneşin son ışıkları vuruyordu üstüne. Musluk konuşuyordu Ocağın çevresinde çeşitli kıpırdamalar, çıtırtılar başladı.

Alaca karanlık güzeldi. İnsanlar ay çiçeği çekirdeği yiyorlar, şarkı sesleri duyuluyordu belli belirsiz. Odadan sarı bir ışık döküldü avluya; yemek masası parlak bir ışıkla aydınlandı.

Mutfağa bitişik odada Ponomaryov ağır hasta yatıyordu. Yalnızdı odada; bir mum yanıyordu, başının üstünde etiketi sarkan bir ilâç şişesi duruyordu.

Arkadaşları onu görmeğe geldiklerinde, Ponomaryov, «Bana iyi şanslar dileyin; ölüyorum» diyordu onlara.

Akşama doğru sayıklamağa başlamıştı. İlâç şişesi ona bakıyordu. Etiket tıpkı bir kadın giysisinin eteği gibi sarkıyordu. Düğün töreninde bir düşesti şişe. «İsim Günü»ydü adı. Hasta sayıklamalar içindeydi. Bir inceleme yazmak istiyordu. Battaniyesiyle konuşmayı adet edinmişti :

«Kendinden utanmıyor musun?» diye fısıldıyordu ona. Battaniye yanında oturur, onunla birlikte yatağa girer, dışarı çıkıp ona haberler getirirdi.

Hastanın çevresinde çok şey yoktu; ilâç, bir kaşık, ışık ve duvar kâğıdı. Bütün öteki şeyler bırakıp gitmişlerdi onu. Ağır hasta, ölmekte olduğunun bilincine varınca, şeylerin dünyasının ne kadar büyük ve çeşitli olduğunun ve onlardan ne kadar azının kendi gücünde kaldığının da bilincine varmıştı. Her geçen günle birlikte şeylerin sayısı azalıyordu. Bir tren bileti gibi alışılmış bir şey bile geri gelmez bir biçimde uzaklaşmıştı ondan. Şeylerin azalması ilkin ondan çok uzaklarda, kıyılarda başlamıştı; sonra bu azalma git gide merkeze doğru yaklaştı; ona, yüreğinin ta ortasına-avluya, evin içine, koridora, odasına.

Şeylerin kaybolması ilkin hastayı üzmemişti. Ülkeler kayboluyordu; Amerika, zengin ve yakışıklı olmak olanağı, bir aileye sahip olmak (evli değildi)... Şeylerin kaybolmasıyla hastalığının hiç ilişiği yoktu; yaşlandıkça kayıp gidiyorlardı. Asıl gerçek acıyı her zaman yanında, ona ayak uydurmuş olan şeylerin bile ondan kaçmağa başladıklarını görünce duydu. Böylece, bir gün içinde sokak bıraktı onu, işi, mektupları, atları bıraktı. Şimdiyse şeyler yanı başında bir atılışta gözden kayboluyorlardı; koridor çoktan gücünün dışına çıkmıştı; odanın içinde, gözlerinin önünde, paltosu, kapının kilidi, akkapları anlamlarını yitirmişlerdi. Ona doğru yaklaşan Ölüm'ün, yolunun üstündeki şeyleri yıkıp geçtiğini biliyordu. Bir yığın şeyden, Ölüm ona yalnız bir kaç şey bırakmıştı; bunlar gücü yetse hiç bir zaman ülkesine sokmayacağı şeylerdi. Zorla kabul ettiriliyordu şeyler ona. Arkadaşları korkutucu ziyaretler yapıyorlardı; korkutucu bakışlarla bakıyorlardı ona. Bu çağrılmayan ve onca gereksiz olan şeylere karşı kendini savunma gücü olmadığını anlıyordu. Ama şimdi ona kalan tek şeylerdi bunlar ve kaçınılmazdılar. Şeyleri seçmek hakkını yitirmişti o.

Küçük Alexander bir uçak örneği yapıyordu.

Başkalarının sandığından çok daha karışık ve ciddiydi çocuk, Parmaklarını kesiyordu; kanıyorlardı; talaşları ortalığa saçıyor, öteye beriye zamk bulaştırıyordu; ipek parçaları istiyor, ağlıyor, tokat yiyordu. Büyükler kendilerini çok haklı buluyorlardı. Buna rağmen çocuk tıpkı büyük gibi davranıyordu. Üstelik, ancak çok az büyüğün yapabileceği gibi, tamamiyle bilime uygun olarak hareket ediyordu. Uçak bir plâna uygun olarak yapılıyordu. Hesaplar yapılmıştı - çocuk, onları yürüten yasaları biliyordu. Büyüklerin saldırılarına, yasaları açıklayarak, ya da deneyler göstererek karşı koyabilirdi. Ama kendinde büyüklerden daha ciddi görünmek yetkisini bulmadığı için susuyordu.

Çocuğun çevresine, lâstik şeritler, teller, tahta parçaları, ipek -hafif, soluk sarı ipek doku- ve zamk kokusu yayılmıştı. Gök yüzü parlıyordu. Bir taşın üstünde böcekler kaynaşıyorlardı. Taşın içinde fosilleşmiş bir midye kabuğu vardı.

Çocuk çalışırken bir başka çocuk geldi yanına. Bu ufacık bir oğlandı; mavi bir pantolondan başka bir şey yoktu üstünde, çıplaktı. Ona, buna dokunuyor, çalışmasına engel oluyordu. Alexander kovaladı onu. Çıplak oğlan evin içinde dolaştı, koridordan geçti; koridorda bir bisiklet duruyordu (bisiklet pedalından duvara yaslanmıştı. Pedal duvarda bir çizik yapmıştı. Bisiklet sanki duvara bu çizikle dayanıyor gibiydi).

Küçük oğlan Ponomaryov'u görmeğe gitti. Bası, yatağın yanında belli belirsiz kocaman göründü. Hasta adamın şakakları kör bir adamınkiler kadar soluktu. Küçük oğlan hastanın başıyla aynı seviyeye yükseldi, onu incelemeye koyuldu. Hayatta her zaman böyledir, böyle olmuştur diye düşündü: sakallı adamlar odalarda yataklarda yatarlar. Küçük oğlan şeyleri kavramanın basamağındaydı ancak. Onların varlığında zamanla olan değişiklikleri ayırd edemiyordu daha.

Döndü, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmağa başladı. Döşemenin parkelerini, kıyıdaki tahtanın arasında biriken tozları, sıvadaki çatlakları görebiliyordu. Çevresinde çizgiler birleşiyorlar, sonra başka yönlere dağılıyorlardı; cisimler yaşıyorlardı. Birden, bir güneş ışınının aksi belirdi. Küçük oğlan hemen ona doğru yöneldi; ama daha bir adım atmışken durumun değişmesiyle ışığın etkisi kaybol-

Yaşamanın yoğunluğu / şeylere yakınlığımızla ölçülemez mi? "Yakınlık" ne demek? ya da şeyleri seçmek hakkımızın derecesiyle

muştu; küçük oğlan ardına baktı, aşağıya, yukarıya, sobanın arkasına bakarak aradı onu; sonra bulamamanın umutsuzluğu içinde ellerini yukarı doğru açtı. Her an onun için yeni bir şey yaratıyordu. Şu örümcek güzeldi şimdi. Ama ona dokunmak düşüncesi kafasına girer girmez örümcek uçup gitti.

Ölmekte olan adama şeyler yalnız adlarını bırakıyorlardı giderken.

Dünyada bir elma vardı. Yapraklarının arasında parıldıyor, hafif hafif dönüyor, dönerken, gün ışığını, bahçenin maviliğini, pencerenin çerçevesini de birlikte götürüyordu. Ağacın altında, kara toprağın, karınca tümseklerinin üstünde yer çekimi pusuya yatmış onu bekliyordu. Tümseklerin arasında mini mini karıncalar koşuşuyorlardı. Newton bahçede oturuyordu. Elma, bir yığın etkileri doğurabilecek bir yığın nedenleri içinde saklıyordu. Ama bu etkilerin hiç biri Ponomaryov için önceden düzenlenmemişti. Elma onun için bir soyutlama olmuştu artık. Şeylerin varlığı ondan kaçarken soyutun kalması gerçeği acı veriyordu ona.

«Dış dünyanın var olmadığını sanırdım» diye düşündü. «Şeyleri, gözlerimin ve kulaklarımın yönettiğini sanırdım; ben yok olunca dünyanın da yok olacağını düşünürdüm. Ama şimdi... Ben daha canlı olduğum halde her şeyin benden yüz çevirdiğini görüyorum. Ben *varım!* Öyleyse şeyler neden var olmuyor? Onlara biçim, ağırlık, renk veren şeyin kendi beynim olduğunu sanırdım; ama şimdi beni bıraktılar; yalnız adları -sahiplerini yitirmiş, işe yaramaz adlar- beynimde kaynaşıyorlar. Bu adların ne yararı var bana?

Ponomaryov, içinde yurt özlemine benzer bir özlemle çocuğu seyrediyordu. Çocuk dolaşıyordu ortalarda. Şeyler onu karşılamağa koşuyorlardı. Bir tekinin bile adını bilmeden onlara gülümsüyordu çocuk. Dışarı çıktı; bir yığın şey birbiriyle yarışırcasına ardına takıldı.

«Dinle,» diye seslendi hasta adam çocuğa, «Dinle! Biliyor musun, ben ölünce geride hiç bir şey kalmıyacak. Ne avlu, ne ağaç, ne Anne ne de Baba! Hepsini birlikte götüreceğim.»

Fare mutfağa girdi.

Ponomaryov dinledi. Ev işlerine girişmişti fare; tabakları tıkırdatıyor, musluğu açıyor, kovanın içinde hışırtıya benzer sesler çıkarıyordu.

«Yıkanıyor» diye düşündü Ponomaryov.

O anda, birden, farenin kendine ait, insanların bilmedikleri bir adı olabileceğini düşündü korkuyla. Böyle bir ad düşünmeğe başladı. Sayıklıyordu. Düşündükçe, git gide büyüyen bir korku yakaladı onu. Ne olursa olsun durması, farenin adını düşünmemesi gerektiğini biliyordu. Buna rağmen, bu anlamsız, korkunç adı bulunca öleceğini bildiği halde, düşünmesini sürdürdü.

«Liompa!» diye bağırdı birden korku dolu bir sesle.

Ev uykudaydı. Sabahın beşini yeni geçmişti saat. Küçük Alexander uyanıktı. Mutfaktan avluya açılan kapı açık duruyordu. Güneş hâlâ aşağıda bir yerlerdeydi.

Ölmekte olan adam, iki büklüm, elleri aşağıya sarkmış, kollarını iki yana açarak yürüyordu mutfağın içinden. Şeyleri yakalamağa gidiyordu.

Küçük Alexander avluda koşuyor, uçağı önünde uçuyordu. Ponomaryov'un en son gördüğü bu oldu.

Yakalıyamadı onu. Uçup gitti uçak.

Öğleden sonra mutfakta bir tabut belirdi. Sarı renkli süsleri olan açık mavi bir tabuttu. Küçük oğlan, avludan, elleri arkasında ona bakıyordu. Tabutu kapıdan çıkarmak bir hayli zaman ve çabayı gerektirdi. Raflara, tavalara çarpıyor, duvardan sıva parçacıkları dökülüyordu. Küçük Alexander, ocağın üstüne tırmanıp sandığı altından tutarak yardım etti. En sonunda, tabutun koridora çıkarılması başarıldığında, küçük oğlan birden kapkara kesildi, sandallarını sürüyerek ileri doğru koşmağa başladı.

«Büyük baba! Büyük baba!» diye bağırdı. «Tabutunu getirdiler.»

Bize Gelen Kitaplar

★ ASLAN ASKER CHVEİK. Oyun. Yaroslav Haşek'ten çeviren: Selâttin Hilâv. İstanbul 1963. İzlem Yayınevi. 80 S. 250 kuruş.

★ AY DOĞARKEN. Oyun. Lady Gregoy'den çeviren: Akşit Göktürk. İstanbul 1963. de Yayınevi. 21 S. 100 kuruş.

★ BARIŞ GÜNCESİ. Nusret K. Otyam'ın şiirleri. İstanbul 1963. Minnetoğlu Kitabevi. 48 S. 3 lira.

★ BİLİM AHLÂKI. Albert Bayet'den çeviren: Vedat Günol. İstanbul 1963. Çan Yayınları. 155 S. 5 lira.

★ BİR DERLEME BİR OYUN. Bertolt Brecht - Teoman Aktürel. İstanbul 1963. İzlem Yayınevi. 62 S. 2 lira .

★ BU KADAR DEĞİLİM. Saadet Timur'un hikâyeleri. İstanbul 1963. İzlem Yayınevi. 109 S. 3 L.

★ DİONİSOS VE ANADOLU KÖYLÜSÜ. Yazan: Metin And. İstanbul 1962. Elif Kitabevi. 78 S. 3 lira.

★ DÜNYA GÖRÜŞÜ. Yazan: Nermi Uygur. İstanbul 1963. Elif Yayınevi. 39 S. 150 kuruş.

★ DÜNYA ŞİİRİ. Antoloji. 1. cilt. Hazırlıyan: Dr. Hüseyin Karakan. İstanbul 1963. Şiir Yayınları. 224 S. 5 lira.

★ GARİP KİŞİ. Güngör Özmen'in şiirleri. Ankara 1963, P.K. 490. 64 S. 2 lira.

★ GEÇ. Refet Altan'ın şiirleri. İstanbul 1963. Mühürdar cad. Hacıhüsam Sok. 19 Kadıköy. 55 S. 4 lira.

★ FENER, GECE VE YILDIZLAR. Hamburg Üzerine Şiirler. Çeviren: Behçet Necatigil. İstanbul 1963 de Yayınevi. 37 S. 3 lira.

★ GÜNÜMÜZ FRANSIZ ŞİİRİ. 10 OZAN. Hazırlıyan: Tahsin Saraç. Ankara 1963. Dernek (Türk Kültür Dernekleri) yayını. 131 S. 4 lira.

★ İKİ BEYAZ ÇİZGİ. Nedret Gürcan'ın şiirleri. İstanbul 1963. Yeditepe Yayınları. 77 S. 3 lira.

★ İP. Bener Hakkı Hakeri'nin şiirleri. Limasol (Kıbrıs) 1963. Yaratış Yayınları, Cadde Mescid 75. 18 S. 2 şilin - 100 kuruş.

★ LÂTİN OZANLARINDAN ÇEVİRİLER. Katullus - Vergilius - Horatius-Martialis'ten çeviren : Oktay Rifat. İstanbul 1963 Çan Yayınları. 63 S. 3 lira. Resimler: Ferruh Doğan.

★ OCAK. Turgut Özakman'ın oyunu. Ankara 1963 Dernek (Türk Kültür Dernekleri) Yayını. 81. S. 250 kuruş.

Son Yılların Anglo - Sakson Şiiri

(4. Sayfadan)

yor artık. Çağımızın özelliklerinden biri, yüksek bir kültür hizasına varmış kimselerin kendileri yapmadığı, konırol edemediği olaylara karşı sorumluluk duymaları. Her ne kadar onu çokca ölçülü ve «arkademik» bulanlar varsa da, son yılların İngiliz şiirinde bu anlak ve duygu, düşünce ve yaşantı karışımını görmek mümkün.

Birbirini izleyen bu gelişmeler bir kısım Amerikan şairlerde de var. Bunlar kullandıkları dilin kaynaklarına giden şairler. Kimileri, Allen Tate, John Crowe Ransom gibi, on altıncı, on yedinci yüzyılların İngiliz şairlerinin yoğun, simetrik dize yapısından esinlendiler. Kimileri aynı geleneğin bir devamı olan çağdaş İngilizlere yakınlık duydular. Özellikle, savaşdan önceki yıllarda, Auden'in etkisi ile sosyal problemleri nükteli, alaylı, argolu bir dil ile yansıtanlar arasında Karl Shapiro ve John Frederik Nims'i sayabiliriz. Shapiro bugün *Poetry* dergisinin müdürüdür. Bir zamanlar bu ünlü derginin yazarlarından olan Nims şimdi bir üniversitede edebiyat profesörüdür.

Savaştan sonra beliren geleneksel şairler arasında Robert Lowell, John Berryman, Richard Wilbur başa geliyor. Bugün genç şairlerin en önemlisi sayılan Lowell'in şiiri hem Eliot, hem geçenlerde ölen William Carlos Williams tarafından onandı. Bu karanlık, ezinç dolu şiirde kendi geçirdiği ruh buhranlarının belirtileri var. Boston'un eski ve Püriten bir ailesinden olan Lowell, Katolik dinini kabul etmiştir. Hemen hatıra aynı geçmişten sonra aynı dini kabul eden Eliot geliyor. Fakat hayatlarında olan benzeyiş şiirlerinde görülmüyor. Lowell bütün bir uygarlığı değil, «New England» diye anılan çevreyi kendi bildiği gibi anlatmak istiyor. Yaşanan gerçeği şiire getirmek yeni gelenekcilerin başlıca kuşkularından. Shapiro kendinden bahsederken, «Ben kendim, evim, sokağım, şehrim hakkında yazıyorum» diyor, «çağdaş şiiri baş düşmanı olan Amerika kelimesi hakkında değil.» (Soyut bir kavram olarak Amerika demek istiyor.) Şair ve eleştirmen Randall Jarrell de 1950 de bir soruşturmaya şöyle cevap vermişti :

«Şiirlerimin bir kaç konusu: uçaklar ve fayfaları, hayvanlar, bale, taşıtlar, çocuklar, toplama kampları, ölenler ve ölmekte olanlar, rüyalar, ormanlar, mezarlar, hastaneler, tutuklular, kitaplıklar, sevgi, Machen, aşırı durumlarda bulunanlar, Devlet, yetiştirme merkezleri, Batıda fen ve teknik gelişmeleri - kısaca, *la condition humaine.*»

Bu şairler Eliot ile Pound'un kalesini içerden fethedenlerdir. Yerleşmiş «eleştiri-şiire, «kişiliksiz şiireû karşı direniyor, direkt ve kişesel bir şiir yazmak istiyorlar. Lowell geçmişle bugünü bir bütün olarak görüyor, fakat şiirinin ağırlık merkezi kendi yaşantısında. Klâsik on hecelik dizeyi kullanırken ona yeni ayırtlarla daha ağır, daha akıcı bir biçim veriyor. Büyük şairlerden yaptığı «özgür» çeviriler geçmişi yalnız anmak değil, yenilemek isteğinin en iyi örneğidir. Bunların sonuncusu, Racine'in Phedra'sı, İngiltere'de yeni yayınlandı.

Ever green antolojisi şairleri direkt şiiri daha da ileri götürerek on heceli dizeyi hiç kullanmayıp kendi biçimlerini türetiyorlar. On hece ile birlikte, yoğun, yontulmuş, simgeli lirik şiiri de atıp daha uzun, daha oynak bir şiiri yeğliyorlar. «Eleştiri-şiir» yerini «bildiri, öykü, otobiografi» şiiri tutuyor. Bu grup şairler Amerikan geleneğinde Williams'dan geçerek Walt Whitman'a bağlanıyor, dışarda Lawrence, Thomas Apollinaire, Breton, Artaud, Lorca, Neruda, Mayakovski gibi şairlerden etkilenerek çağdaş dünya şiirine yaklaşıyorlar.

Evergreen antolojisinin son sayifeleri bu yeni şiirin belgelerine ayrılmıştır. En önemlisi Charles Olsen'in ilkin 1950 de yayınlanan *Projective Verse* (İzdüşüm Şiiri) yazısı. Olsen geleneksel «kapalı» şiire karşı «açık, alanda biçimlenen» şiirden bahsediyor. Dize yapısı önceden kararlanmış uzunluklara uymayıp, tabii soluk alma gereksemelerine göre ayarlanmalı, diyor: «Hece ile dize, bunlar şiirin gereçleridir. Ve dize - yemin ederim ki, soluktan, yazarın yazarken soluk almasından gelir; işte bu noktada günlük iş, gerçek İŞ başlar, çünkü tek yazardır başkası değil, her anda dizenin koşuğunu, bitimini, soluğun sona gelmesi ile kararlaştıran.»

Projektif şiir bir anlatım şiiridir, belki de, Olsen'e göre, yeni bir dramatik ve ya destan şiirinin başlangıcıdır. Çoğu defa okunmak için değil söylemek için yazılır, hatta bazıları şiirlerini her söyleyişte değiştirirler. Shapiro'nun dediğine göre, «Amaçları yapma kültür mitolojisi ve renksiz buyruk yerine kendiliğindenliği ve insan sesinin gücünü geri getirmek.» *Beatnik* şairleri şiirlerini konferans salonlarında, kahvelerde, bazen caz müziği ile birlikde okuyorlar. San Francisco şehri bu akımın merkezi olarak nam yaptı. Özellikle *City Lights Bockshop* ismi ile 1953 de iki şairin açtığı kitapevi yeni şiir için bir «Halkevi» görevini görmektedir. Bu akımın sözcülüğünü yapan pek çok «küçük dergi» arasında en önemlileri *Evergreen* ile *Blackmountain Review* sayılabilir. Dergilerin bir çoğu (*Black Mountain* dahil) üniversitelerde basılması şiirin akademik öğelerden uzaklaşması zor olduğunu gösteriyor. Buna karşı *Beatnik* şairleri düzensiz yaşıyarak, uyuşturucu maddeler kullanarak Rimbaud'yu, Artaud'yu hatırlatan bir esrimeye varmak istiyorlar. Gregory Corso yetim evi, akıl hastanesi, cezaevi gibi okullardan geçmiş bir sanatcıdır. 1932 de doğan Kirby Doyle, «Hayatımın ilk on altı yılı genç suçlulardandım, çeşitli polis karakollarının, gençlere özgü cevaevlerinin içini yakından bilirim.» diyor. Bu grubun en önemli üyesi olan Allen Ginsberg de cezaevinde staj görmüştür. Ginsberg'in 1956 da *City Lights* kitapevi tarafından yayınlanan HOWL (Çığlık şiiri bu grubun en çok tanılan eseridir. Ginsbeıg savaşa, atom bombasına, kişinin makineleşmesine karşı duran bir sanatcıdır. Yeni şiirin halkcı öğesi bazı yandaşlarının ilerisi için «her aydın kişinin yazabileceği bir demokratik şiir türü» tasarlamaya götürüyor: eskiden İngiliz topluluklarında her kesin bir çalgı ça-

ESKİ YUNAN OZANLARINDAN ÇEVİRİLER

ATALARSÖZÜ

Bir başka hileye yatkın her parmağı
tilkinin. Salt bir hilesi var
Kirpininse. Ama sağlam mı sağlam.

İKİ ARKADAŞIN ÖLÜMÜ ÜSTÜNE

İkiz temeli gibiydiler Naksos adasının
Megatimos ile Aristofon. Geldi engin
Toprak iç etti onları da. Şaşıyorum
Durmadan şu adanın batmadığına.

AĞIT

Duymaz oldum artık
Mantarımın kaslarını

KALKANI ÜSTÜNE.

Ne çıkar sanki bir Trakyalı barbarın
Övünen eline düştüyse zora gelip de
Bir çalının dibine bıraktığım alımlı kalkan?
Canımı bırakmadım ya siz ona bakın. Ne önemi
Var sonra? Bir gün kalkar daha güzelini alırım.

ARHİLOHOS
(İsadan önce 8 inci yüzyıl)

TILSIMLI SAKAL

Erdemli dostum her sivri sakalı
Bir sivri erdeme araç sayardı.
Oldu olacak gitsin sorsun keçinin sakalına
Adın Eflatun mu diye.

LUKİYANOS.
(İ.S. 120 - 180)

CİMRİ HERMON

Cimrinin biriydi Hermon,
Düşünde para harcıyacak oldu bir gün,
Kıyametlerin en sunturlusunu kopardı uyandığında.

UĞURSUZLUK

Diafantos yatağa girince
Dr Hermojen girdi düşüne.
On para etmedi mıskaları
Mavi mavi boncukları.
Bir daha uyanmadı Diafantos.

PORTRE RESSAMI

Yirmi çocuğu vardı portre ressamı Othihos'un,
Ama bir benzerlik arayım demeyin hiçbirinde.

LUKİLİOS.
(I.S.I'inci yüzyıl)
Türkçe söyleyen : Feyyaz KAYACAN

---

labildiği gibi. İçtengelen şiirin psikyatri bakımından önemini düşünenler arasında da bu şiiri, resim gibi, bir ruh tedavisi aracı olarak görenler ve «poemtherapy»den bahsedenler var. Bütün bu denemelerin birleştiği nokta şudur: yeni şairler genel kavramlardan, saf güzellikten uzak kalarak insanı, özellikle kendi büyük diyarlarında yaşıyan insanı, en karanlık bilinçaltı derinliklerine kadar *anlamak*, bunu mantık ve yüzyılların yöntemleri yolu ile değil, yaşantılarını bir süzgeçten geçirmeden yapmak, şiiri sadeleştirmek istiyorlar. Ancak şiirlerini okurken sade bulamuyoruz, yüzyılımızda yaşamak sade, kendi başına bir şey değildir, çünkü. Eliot'un kalesi fethedilmiş olabilir ama yıkılmamış. Bu yeni şiirin yanında öbür yeni şiir'in devamını görüyor, ve Richard Ellman'ın bir eleştiri yazısında yazdığını düşünüyoruz: «Çağdaş şiirin zor olması, bambaşka geçmişleri, görüşleri olan kimselerin paylaştığı kötü niyetli bir özenden gelmiyor; çağdaş müzik ve sanatta da görünen çok yönlülükten geliyor. Çağdaş şairlerin yalnız kişisel hayatları ile değil, dünyanın durumu ile de ilgilenmeleri belki yazıktır, ama ne yapalım ki hükûmetler ve savaşlar kişisel hayatlarımıza karıştığından bunlarla ilgilenmemek olmuyor. İster beğenelim, ister beğenmeyelim, tarihin içindeyiz, ve bugüne, yarına karşı duyduğumuz kaygılar şiirin meşru konularındandır.»

Geçen ayın içinden

TAŞ, FİKİR VE ÇAMUR — Mart ayının son haftasında Ankara ve İstanbul'da coşan gençlik, sık sık bir gazeteyi de yokladı. Gazeteyi taşladı. Camlar kırıldı. Ertesi gün gazetede gösterişli bir başlık «Fikre karşı taş!»

Gazetenin kendi yazdıklarını «fikir» diye sunması boş bir övünçtü. Türkiye'de fikir gazetesi pek bol raslanan bir şey değildir. Çoğu havaiyatla doludur. Ama, fikir'le dolu olduklarını sananlar, ya da kendilerini böyle gösterenler de fikir'le küfür'ün arasındaki uzaklığı ayırt edemezler. Gençliğe her gün «komünist» diye en ağır küfür'ü savurduktan sonra bunu fikir diye göstermek fikir adamına yakışmaz. Gençlik fikir'i, taş'ı, çamur'u ayırdetmesini bilmiştir. Biz de bir gazeteye taş atılmasını, tabelâsının sökülmesini beğenmeyiz. Ama, önüne gelene, artık «vatan haini» anlamına gelen «komünist» sıfatını yapıştıranlar da insanların sabrının sınırlı olduğunu bilmelidirler!

İLERİCİ - GERİCİ — Gericilik de eninde sonunda bir «fikir»den hareket eder. Ancak, fikir sınırında kalması gereklidir. Üniversiteliler, gerici öğrencileri toplayarak bir çeşit yargılamadan geçirdiler. Bunlara «öğrenci mahkemeleri» denildi. Böyle bir mahkeme'nin hukuk bakımından varlığını savunacak değiliz. Ancak, gençliğin, Atatürkçülere «komünist» denilmesini, Atatürkçülüğü «ırkçılık» diye gösterilmesini «yargıladığı» görüldü. Türkiye'de iftira atmadan gericilik yapılabilir. Az çok bir düşünce özgürlüğü var. Ama iftira fikir değildir; saldırıdır. Saldırıya karşı büyük bir gençlik kütlesinin tepkisi sert olmuşsa bu, saldırıyı yapanları da düşündürmelidir.

KALDI Kİ... — Kaldı ki gençliğin gösterileri, uğrunda şehit verdikleri bir özgürlük hareketinin, bir ihtilâlin ayaklar altına alınması üzerine ortaya çıkmıştır. İhtilâller kendilerini savunmak için tedbir alırlar. 27 Mayısçılar ise daha ihtilâlin ertesi günü, ihtilâl öncesi yönetimi tutanların istedikleri gibi at ve kalem oynatmalarını hoş görmüştür. Bu özgürlük, ihtilâlcilere ve gençliğe saldırı haline gelince sabırlar taşmıştır. Kimi gazete ve dergilerin «27 Mayıs devam ediyor!» diye yazmaları dikkati çekmedi mi? İhtilâl ortamından uzaklaşmak için karşı tarafın da çaba göstermesi gerekirdi. İhtilâl ortamı yeniden yaratıldıktan sonra camlar kırılacak, öğrenci mahkemeleri ortaya çıkacaktır.

Demokrasiyi alabildiğine bir başı boşluk, saldırı, iftira, küfür anlamına alanların, bütün suçu gençliğe ve hükûmete yüklemeye ne derece hakları vardır, düşünülmelidir!

MECLİSTEN NOTLAR — «Dost» bir siyasî gazete değil. Meclisten notlar siyasî gazetelerin işi. Ama, herkes görkemli bir çatıyı kendi görüşü ile anlatabilir.

Tavandan on altı avizenin sarktığı azametli salonda bir yasa görüşülüyor. Dinleyiciler, görüşenlerden kalabalık... Dışarıda durmadan ziller çalıyor. Dışarıda oturmak için sağlam sinirleri olmalı insanın. Zil değil mübarek işkence âleti... «İçeri gelin!» mi diyor, «Dışarıda oturmasınlar, oturanları rahatsız edeyim mi?» diyor belli değil.

Dışarıda, kır saçlı bir adam, çevresinde bir iki kişi ile, zilleri duymazcasına oturuyor. Sırtında uzun yılların ve büyük sorumlulukların yükünü taşıyan aksaçlı bir yaşlı adam, sık sık girip çıkıyor ve görüşmelerin gidişini denetliyor.

Bir genç adam çıkıyor kürsüye, yaman bir Osmanlıca ile görüşlerini bildiriyor. Söz arasında «âgâz etmek» «derununda» gibi bugün hiç kullanılmıyan sözler de var. İlâç için bir Türkçe sözcüğe de yer verecek diye boş yere bekliyorsunuz. Yok. Ama, eski bir İstanbul efendisi gibi terbiyeli konuşuyor. Bilgili bir kimse. Arkasından bir genç adam daha çıkıyor. Ne kadar rahat bir konuşması var! Sözü uzattığını anlayınca biraz ince bir alayla havayı renklendirmesini de biliyor. Kafasında sayısız kitabın özü yerleşik belli. Sonra, görüşmeler süresince salondan bir an bile ayrılmamış, saçları dökük bir başkası çıkıyor. İyi niyeti sözlerinde pırıldayan bu adamın, boş sıralar arasında direnerek oturmasından bir ferahlık duyuyoruz. «Mesleği nedir?» diye soruyorum. «Sadece liseyi bitirmiş!» diyorlar. Ama, adamda ödev bilinci bir; hattâ arkadaşım «ödev namusu» diye pekiştiriyor. Konuyu incelemiş, kendi görüşlerini savunuyor. Bir ara sendeledi, sustu. Acaba kalbi mi var diye kaygılandım. Sesi kısılmıştı. Yeniden konuştu. İyi niyetine, iyi niyetle ilgi istediğini de açıkladı.

Saat yedi. Salonda tek tük kimseler kalmış. Başkanlık kürsüsünde genç, otoriter bir başkan var. Oturumu kapadı. İnsanın başını döndüren görkemli yapının kapısından akşamın temiz havasına çıktık.

Bu yapı, on altı avizenin altında dört saat oturulmaya değerdi. Ama, oturmakla yökümlü olanlar nerelerdeydiler?

SALÇALI KONULAR — İzmir'de bir genç kızlar «skandalı» oldu. Gazetelere iş düştü. İnce bir çizgi ile gözleri saklanan kızcağızların her gün fotoğrafları yayınlandı. Hikâyesi ise bir türlü bitmiyor. Ne var bu kızları bunca sergileyecek? Gazete için salçası bol konular gerekli. Sözüm ona kızlara acıyorlar. Sözde onları savunuyorlar. Hayır. Amaç, gazeteyi satmak. Bir dergi pek haklı olarak soruyor: «Neden sadece kızların resimlerini basıyorsunuz da, onları bu yola düşüren iş adamlarının adlarını bile saklıyorsunuz?»

Gazeteci, bu konudaki sorumluluğundan habersiz de, onun için!

ONUN HİÇ Mİ SUÇU YOK? — Gazetede bir haber : adam, sabah sabah radyo çalan komşusunu bıçaklamış!

Acaba bu işte radyonun hiç mi suçu yok?.

DÜZELTİLEMİYEN YANLIŞ — Vaktiyle Ali Kemal, yazılarını arapça beyitler, dizelerle doldururdu. Ama, hiç değilse bilirdi. Şimdi, yazarlar yazılarını süslemek için dizelere başvuruyorlar; ama kırıp dökerek... Böyle bir yazar önce yazısını şu dize (!) ile bağlamış: «Kalmasın Ya Rab cihanda hiçbir şey nâğhan!» Ertesi gün de şöyle düzeltmiş (!) : «Kalmasın Ya Rab âlemde hiçbir şey nihan!»

Eğer bizimki de yanlış değilse doğrusu şöyle olacak : «Bir hakikat kalmasın âlemde Allahım nihan!»

Osmanlıca bilmezsin, Aruz bilmezsin, ne diye karıştırırsın? Sonra, gereği nedir?

ÖNEMLİ BİR HABER — Nisan içinde Ankara sokakları yine hacı adayları ile doldu. Hacılarımıza o denli itibar edilir ki devlet aydın insandan esirgediği izni ve dövizi hacıya bol bol verir. Gazeteler de sayın hacı adaylarını unutmamaya çalışırlar. Bakın, 13 nisan tarihli bir gazete onlar için özel bir haber veriyordu: toplu bir kafile halinde T.B.M.M. ne gelmişler, locadan bir süre Sendikalar Kanunu'na ait görüşmeleri izlemişler.

Hacı adaylarımız Suudi Arabistan için döviz kaynağı, Türkiye için de oy kaynağıdırlar. Eh; bizim için de konu kaynağı...

HÜSEYİN CÖNTÜRK

DERGİLERİ OKURKEN

Yiten Bir Değer

Yeni *İnsan* diye bir dergi çıkmaya başladı. Şubat 1963 günlü ikinci sayısında Celâl Sılay'dan 62 mısralık bir şiir yer almış. «Doğa» adlı uzun şiirden bir parça olduğu anlaşılıyor. Üç kısım. Birinci ve üçüncü kısımları olduğu gibi alıyorum. Ortadaki de kuruluş olarak, aşağı yukarı aldığım kısımlar gibi :

dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallansın
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanacak
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanır mıydı
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanırdı
dal rüzgârda sallanıyormuş
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanmadı
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanmadı mı
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanamazdı
dal rüzgârda sallanır
dal rüzgârda sallanmıyordu
dal rüzgârda sallanır

—oOo—

kapı açılsın
kapı açılacak
kapı açılmıyor
kapı açılır mıydı
kapı açılırdı
kapı açılıyormuş
kapı açılmadı
kapı açılmadı mı
kapı açılamazdı
kapı açılmıyordu
kapı açılmıştı
kapı açılamaz
kapı açılırsa
kapı açılmıyordu
kapı açılmışsa
kapı açılmadı
kapı açılmıyor
kapı açılacak
kapı açılmadı
kapı açılmalı
kapı açılıyor
kapı açıldı

Şiirden çok gramer alıştırmasına benziyor diyenler olacak mı içinizde bilmem? Belki öyle ama, şiir üzerinde durmak gerekiyor: Bu şiirde Sılay'ın 10-15 yıllık serüveninin sonu okunuyor.

Geçen kuşaktan bir şair Sılay. Bir düzüne çıkmış kitabı bulunuyor. Önceki kuşak döneminde yazdıkları bir yanda bırakılırsa, iki şiir kitabı var son dönemde yayımlanmış. Bu kitapları ile günümüzün bir şairi o, dünkü kuşaktan da gelse.

Zaman İle Yarış (1956), *Adamca* (1959) kitapları, sanımca, lâyık oldukları ilgiyi çekememiş bulunuyorlar. Belki Sılay'ın bu kitaplarından haberi olmıyan önemli edebiyatçılarımız da var. Öte yandan, bir takım iyi şairlerimizin bu kitapları okudukları, onlardaki bazı yenilikleri kendi şiirlerinde uyguladıkları, onları genişletmeğe çalıştıkları da öne sürülebilir.

Sılay, beni «çağının şairi» olma gereksinmesini duymasiyle ilgilendiriyor. O, hem bu gereksinmeyi duyan hem de bir «dada ruhu» bulunan bir şair. Bu iki şey olursa dünyayı yıkabilir bir şair. Nedir ki Sılay, kötü şiir sezgisi yüzünden kendini yıkıyor.

Dada ruhu dediğim şey, «olanın olduğu gibi sürüp gitmesinden rahatsızlık duyma, onu değiştirmek isteme» diye tanımlanabilir. Bir çok şairler, belki de bütün iyi şairler, bu ruh sayesinde var olagelmişlerdir. Klişeleşmemenin biricik çaresi de belki bu ruhla oluyor.

1953 tarihli «Aramızdaki» şiiri Sılay'ın bu ruh halini, bir açıdan da olsa, bize veren iyi bir örnektir *(Zaman* 52). Aynı ruh durumunu veren başka örnekler de gösterilebilir. «Aramızdaki» güzel bir şiir. *Zaman'da* «Bana Gelirsin» (1945) ve «Nisan Şiiri» (1955) gibi başka güzel şiirler de var. Yani Sılay'ın iyi bir şair olduğunun kanıtları çok. Bir de şiirin gelişim çizgisi boyunca Sılay «çağının» şairi olmak için özel çaba harcamakla göze çarpıyor. «Cemilenin Elleri» şiirinde şöyle bir kesim var :

el yordamı-dil yordamı-göz yordamı
şehir şakaya gelmez
köy ciddi
göz yordamı-el yordamı-dil yordamı
köy koşaya gelmez
şehir ciddi

(*Zaman*, 8)

Burada şehir ile köye «şaka» konusunda yer değiştirilmesi yaptırılmıştır. El yordamı deyimi dil yordamı ve göz yordamı deyimleriyle yıkılmak ya da genişletilmek istenmiştir. «Şakaya» diyecek yerde «kaşaya» denerek «Spoonerism» yapılmıştır. Bütün bunlar, dünkü şiir diliyle, düşüncesiyle yazmanın rahatsızlığını, yetersizliğini rahatsızlığını duymaktan ileri geliyor.

kaldı kalmasına elleri
gitmez mi
gitmez elleri Cemilenin-büyür
büyür elleri
kendisi bir
bir küçülür
bir
bir parmağından ben çekmişim
koparasıya
bir parmağından sen

(*Zaman*, 8)

ayva
hiç ayvayı eline alıp düşündün
mü
dal dal ya bir köke bağlı
kök kök ya bir köke bağlı
yer

(*Zaman*, 20)

Bu kesimlerdeki hoş çapraşıklıktan başka bir de şu özellik var: mısrağ halinde duran «bir» ve «yer» kelimeleri fazladan kullanılmıştır. Bu, bir «itnap» olmayıp çağın getirdiği bir deyiş tarzıdır.

ısırgan

Kemal Sümen'e

durur tramvay beklerim raylarından geçemem çünkü
hiçbir yerlerinden geçemem bölük - pörçük adamlar-
dır.
duygan değillerdir hem de olmanın hiç gereği yok
nasıl olsa bırakacaklardır bunun için gelmişlerdir
en sivri yerlerinden birşey
tadına doymadığım

biz ellerimizi seviyoruz belki çirkin
bir U gibi sesin
gelip duvarlar oluyor beyaz

o adamlar güzel yaşıyorlar desem
ben içinde değilim ondan
beyazlar getiriyorlar oysa kapılarına
sezdirmeden

günle açılacağını ısırgan otlarının

Halûk AKER

İçin içe sığmazlığını dolduran
evi dumana sokağı izmarite
için içe sığmazlığı düşüren
adamı ortaya ortalığı kişiye
(*Adamca*, 51)
uykusu geldiği saatte
uyur CE-
MİLE uyumaz
uyumaz CE-
MİLE uyur
uyur CE-
MİLE uyumaz
MİLE uyur
CE uyumaz
(*Zaman*, 14)
Kitaplar sayfaları tilcik dolu
sayfaları til
cik dolu
(*Zaman*, 44)
Yelken titreşiyor yelken
hava zerreleri fırıl
fırıl
bir büyük çaba gitmek
kalmak arası
(*Zaman*, 46)

İlk kesim mısraların yeni bir tarzda düzenlenişine bir örnektir: arka arkaya gelen mısrağlar arasında alışılagelen bölme yerine bir başka türlü bölme yapılmıştır. İkinci ve üçüncü kesimler ise kelimelerin bölünmesine, anlam biriminin heceye indirgenmesine örnek diye gösterilebilir. Özellikle ikincisinde bir dada ruhu kendini iyice duyurmaktadır. Sonuncu kesime gelince hem kelime bölmesi yapılmış hem de ilk kesimdeki gibi «şaşırtma» yapılmıştır.

Bir de Sılay'a özgü güzel bir mısralama tarzı da şu :

gölgenin uzaması salıyı
salıdan ayıran
gölgenin çekilmesi
(*Adamca*, 48)
müziğin güldürdüğü
içten
şarkının düşündürdüğü
(*Adamca*, 53)

Bütün bu özellikler, zamanına göre bir yeniliği yansıtmaktadır. Geliştirildikleri taktirde şiir için çok önemli kazançlara yol açabilirler.

Nedir ki Sılay böyle bir geliştirmeyi başaramıyor, elinde olan güzel güçleri retoriksel kurgular içinde taşlaştırıyor, öldürüyor.

Sılay, herşeyden önce, kendisini «tekerleme» tekniğinden kurtaramıyor. Dada ruhu onu yüzeyden yakalamış. İçten yakalamış olsaydı tekerleme tekniğinin, ne kadar genişletilirse genişletilsin, yetersizliğini duyardı. Duymamış, kısır yolda emeklerini harcamış. Tekerlemeye bir takım şeyler kazandırmış olsa da.

Bir de Sılay bir kelimeden sonra onun tersini getirerek sözü genişletmeğe kalkıyor. Ayrıca, var olan iki şeyi normal görevleriyle verdikten başka görevlerinde değiş tokuş yaparak vermek suretiyle var olanı aşmak istiyor. Bunlar kolay çalışma tarzları. Gerçek şairler böyle yüzde yüz retoriksel yöntemlerle iş görmezler.

onda el
ne derse ele
el
onu yazar dışarı

bende lâf
ne dersem lâfa
lâf
onu yazamaz içeri
(*Zaman*, 42)
neden gecenin kuşu pervane
de gündüzün kuşu kelebek
... ...
ne gecenin kuşu pervane
ne gündüzün kelebek
(*Zaman*, 29)
onda el
bende lâf
onda lâf
bende el
(*Zaman*, 43)

Zaman'da bu soy örnekler çok. Ama asıl *Adamca*'yı görün. Birinci kitaptaki teknik her sayfada kullanılmış. Daha da işlenmiş, karmaşıklaştırılmış. Örnek alamıyacağım, uzun kaçacak. Bunlara göre Sılay'ın sınırlılıkları şöyle özetlenebilir:

(1) Kullandığı tekniklerin çoğu önceden saptanabilecek türden «kurgusal»dır.

(2) Bu tekniklerin bir özelliği, ara vermeden uygulanabilmeleridir. Başka bir deyişle, bir kurguyu uygularken, vaktiniz varsa, biraz da zeki iseniz, şiiri istediğiniz kadar uzatabilirsiniz. (30. sayfada)

Sanat Sanatçılar

WERNER HAFTMANN ANKARA'DA

Alman kitaplığında (Blan Reiter) grubunun röprodüksiyon sergisinin açıldığı gün önlü alınan eleştiricisi W. Halftmann da 2-3 gün kalmak üzere Ankara'ya geldi. Güzel röprodüksiyonlardan ibaret olan Blan Reiter'in sergisi ile birlikte eleştiricinin de burada bulunuşu alman kitaplığının önemli etkinliklerinden oldu.

Haftmann'ın yaptığı basın toplantısında kendisi sorduğu için, Ankara'da sergileme olanaklarının güçlüğü, doğru dürüst müze ve galeri bulunmayışı, Devlet Resim ve Heykel sergisine de bir çok soylu sanatçının sergi yönetimini elinde tutan yaşlı ressamların tekelci davranışları yüzünden katılmadıkları, bu yüzden bu sergilerin çağdaş Türk resmini ortaya koymaktan uzak olduğu açıklanıyordu. Haftmann da, dünyanın her yerinde böyle şeylerin olageldiği, Akademi veya Devlet himayesine sığınmış, resmî ressamların asıl ileri atılışları yapan devrimci ressamları resmî sergilerin dışında bıraktıkları, resim sanatına yapılan asıl hizmetlerinse bu dışarda kalanlardan geldiği, devlet himayesindeki resmî ressamların sanat alanında hiç bir varlık gösteremediğini açıklıyordu.

Bir soru sordum :

S — İleri hamlelerle ortaya çıkan sanatçıyı iyi karşılayacak toplum yoksa veya hazır değilse sanatçı toplumu hazırlama bakımından ne yapabilir?

C — İzlenimlerime göre Türkiye'de yeter derecede zengin kişiler vardır. Ressamlar birleşmek yolunu tutarak, zenginleri her yıl modeli değişen otomobiller veya buna benzer süs eşyaları almak yerine resim satın almaya zorluyabilirler. Ressamların birleşip sergiler açması yazılar yazması yanında gazetecilere de önemli görevler düşer. Gazeteciler sanatın yaygın hale gelmesinde sanatçıları desteklemeli, yardımcı olmalıdırlar. En önemsiz haberleri duyurmak yanın da sanat olaylarını yaymaya duyurmaya çabalamaları daha akıllıca olur.

S — Resim sanatı bugün bütün dünyada ortaklaşa kabul edilen bir anlayışa göre evrensel, uluslararası bir dil olma yolundadır. Diğer yandan bazı çevreler resmin ulusal olması gerektiği savını ortaya sürmekteler, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

C — Resim sanatının evrensel olduğu, uluslar arası bir dil hâline geldiği doğrudur. Kendiliğinden içtenlikte gelişen sanat zaten evrensel olur. Ulusal bir sanat doğurmak gayretiyle resmi zorlamak doğru değildir, zorlanan şeylerin bir değeri yoktur. Buna benzer denemeler oldu. Örneğin Hitler soyut ressamları dejenere diye ilân etti. Stalin yurdunda ancak sosyal gerçekçi resmin yapılmasına izin verdi. Ama sonuç ne oldu? Hiç bir iyi şey çıkmdı.

Sanatı yapacak olan bireydir. Birey özgürtükle çalışmalıdır, kimse ona direktif vermemelidir. Kişi bir çevre içinde yaşamaktadır. Bu çevrenin daima etkisi altındadır. İçinde yaşadığı toplum örfleri adetleri ile onu etkiler. İçtenlikle yapılmış bir resimde o çevreyi görmek için bir takım işaretler yerel motifler aramak gerekmez, non-figuratif bir resimde bile bu yurdun ışığını bulmak mümkündür.

Gazeteci F. Otyamın sorusu :

S — Dünyada Uluslar arasında silâh mübadelesi mi olmalı, sanat mübadelesi mi?

C — Benim mesleğim, çalışmalarım, mücadelem ve tutumum han gi tarafı tuttuğunu gösterir. Elbette ki sanat mübadelesi olmalı. Silâh fabrikaları işsizlere iş bulmak için kurulmuş kurumlardır. Tıpkı Mısır Piramitleri gibi. Silâhlar iki yıl içinde eskir kullanıştan düşer, oysaki sanat için öyle bir şey söz konusu değildir.

Bu arada birisi Hitit sanatını nasıl bulduğunu sordu. Haftmann kendisinin arkeoloğ olduğunu, daha önce İstanbul'da bulunduğunu, şimdi böyle bir soruya sevap vermenin yersiz olacağını belirtti.

Sorulara son verip kendisine Ankara'lı ressamların resimleri gös terildi.

Lütfi Günay'ın resimleri için, bu resimlerde ben Türkiyenin ışığını görüyorum, dedi. Resimler soyut resimlerdi; yerel bir özellik gördüğünü belirtmek istedi. Onun arkasından A. Elderoğlu resimlerini gösterdi. İlk resimlerinden bu yana çeşitli anlayıştaki çalışmalarını gösteren bir yığın resim. Son çalışmalarının, eski harflere benziyenlerinin, kendi zevkine göre olmamakla birlikte diğerlerinden daha iyi olduğunu, yalnız bunların fena yazılmış arap harfleri olduğunu, daha önceki çalışmalarınınsa ne soyut ne somut olduğunu belirtti. Bundan sonra O. Peker grafiklerini yerlere serdi. Haftmann uzun süre bir şey söylemeden baktı. Batıyı iyi izlemişsiniz dedi; pek ilgilenmedi grafiklerle.

Sarkis Zabunyan'ın gvaşları ilgisini çekti. Resimleri çok kuvvetli ve güzel bulduğunu söyledi. Sarkis akademiden olmadığını söylediğinde, Haftmann, iyiki değilsiniz, dedi. Hayranlıkla uzun süre baktı resimlere. Arada bir bravo, Bravossimo, diyordu. Aynı gün akşamı Sarkis'i Alman kültür ateşesine tanıtıp Alman kitaplığında sergisinin açılmasını teklif etti. Almanyada sergi açması olanağından da söz etti. Fahişin resimlerindeki demir parçaları dikkatini çekti. «Ne işi var burda demirin? Garip fikir!» diye kanısını bildirdi. Tülin Tezgören'in resimlerini diğerlerinden ayrı bulduğunu, konkre resimler olduğunu söyledi. Küçük yeşil resmini renk olanakları, ritm ve devim yönünden ilginç bulduğunu, diğer yeşil resminde de çok güzel bir pentür örneği gördüğünü belirtti. İyi bir yolda resminin geliştiğini ekliyerek başka resimlerini görmek istediğini söyledi.

Haftmann son konuşma olarak, Alman Kitaplığı Müdürü Dr. Bör kendisine Türk ressamlarının resimlerini göreceğini haber verdiği zaman sıkıntı duyduğunu, kötü resimler göreceğini tahmin ederek

ne türlü idare edeceğini düşünüp sıkıldığını; fakat resimleri gördükten sonra bu sıkıntısının ne denli yersiz olduğunu anladığını, çünkü Ankara'lı ressamların yapıtlarını iyi bulduğunu, bundan da çok memnun olduğunu belirtti ve teşekkür etti.

Yurdunun ünlü eleştiricisine Ankara'lı ressamları ve yapıtlarını tanıtıp sanat yoluyla dostluk kurmaya çalışan kitaplık Müdürü Dr. G. Bör'e sevgilerimizi iletirim.

Cemil EREN

İstanbul Belediyesi Şehir Operası'nda Değerli Sanatçı Aydın Gün'ün sahneye koyduğu, Johan Straus'un Yarasa opereti geniş bir ilgiyle karşılanmıştır. Özel olarak Adele rolünde Azra Gün büyük bir başarıya ulaşmıştır. Ayrıca Rosalinde, Güher Güney - Selma Berk, Alfred, İhsan Ünlüer - Bedros Kuyumcu, Gabriel, Von Eisenstein, Agop Topuz, Av. Blind, Suphi Ansen, Dr. Falle, Mete Uğur - İhsan Balkır, Frank, Attilâ Manizade, Prens Orlowsky, Reşit, Gürzap - Özer Sezer, İda, Sümeray Arıman, Frosch, Behzat Butak rollerini oynamışlardır. Dekor: Seza Altındağ'ındı. Koro şefi, Muhittin Sadak. Yukarıdaki resimde Azra Gün görülmektedir.

YALNIŞ YAZAN BÜLTEN

Milliyetçi Çin Cumhurbaşkanı Mereşel Can-Kay-Şek'in «Sovyet Rusya Çin'de» adlı eseri Ankara'daki Çin Büyükelçiliği tarafından Ankara Üniversitesi doçentlerinden birine aslından çevirtildi. Doçent bu çeviriden ücret almadı. Büyükelçiliğin, kitabın basımı için Nebioğlu Yayınevi ile anlaştığından da ancak düzeltme provaları geldiğinde haberdar oldu. Kitaptan bir tane Çan-Kay-Şek'e gönderildi. Mareşal Doçent'e bir nişan ile kendi imzasını taşıyan bir berat yollandı. Bir akşam Büyükelçilikte bir tören düzenlendi ve nişanla berat Doçente verildi. O gece ve ertesi sabah radyolar bu töreni tafsilâtı ile verdiler. Bu törene Millî Kütüphane Müdürü de davetliydi. Büyükelçilik Millî Kütüphane'ye bir koleksiyon hediye etmiş, Doçentin çevirdiği kitap da koleksiyonu temsil etmek üzere o gece kütüphane müdürüne verilmişti. *Millî Kütüphane Haberleri* adlı bültenin törenden sonra çıkan sayısında bir haber yayınlandı. Çin Büyükelçiliği bir tören düzenlemiş ve Millî Kütüphane'ye kitap bağışlamıştı. Doçentin ne adı, ne çevirdiği kitap, ne de aldığı nişanla berat söz konusu edilmişti. Bir Ankara gazetesi bültendeki haberi özetliyerek verdi. Böylece doğruyu «tescil» etmesi gereken bülten kasıtla değiştirilmiş bir haberi gazeteye bile geçirtebilmişti. Öte yandan Nebioğlu Yayınevi de eserin yayımını kendi başarısı gibi gösteriyor, çevirenin adını bile anmadan reklâmlar yapıyordu. Kitapçı tüccardı; reklâmını yapacaktı. Ama Millî Kütüphane neydi? Rekalâma ihtiyacı mı vardı ünlü müdürün? Belki Doçentin soyadından hoşlanmamıştı. Ama, bu soyadını taşıyan kitapların Millî Kütüphane kataloglarına geçmesine de engel olmak elinde miydi? İşte burası bilinmiyor.

İŞYERLERİNDE YABANCI SÖZCÜKLER KULLANILMAYACAK

Bundan bir süre önce Türk Dil Kurumunca İçişleri Bakanlığına başvurularak *«son zamanlarda batı dillerinden dilimize girmekte olan sözcüklerin arttığı, özellikle büyük kentlerimizde bu çeşit sözcüklerin işyerlerinde, mağazalarda ad olarak kullanıldığı, bir çok adların da yabancı dil kurallarına göre yazıldığı, bazı manav ve sebzecilerde etiketlere meyve ve sebzelerin yabancı dillerdeki adlarının konulduğu, bu akımın, dilimizin bağımsızlığı yönünden üzerinde önemle durulması gereken bir tehlike olduğu»* belirtilmiş, *«valilik ve belediye başkanlıklarının bu konuda özenle ve titizlikle durmaları, yabancı sözcük ve adların kullanılmasına izin vermemeleri için bir genelge yayınlanması»* rica edilmişti.

İçişleri Bakanlığı, Türk Dil Kurumu'nun bu uyarısını yerinde görmüş ve bütün valiliklere gönderdiği bir genelge ile konu üzerinde titizlikle durulmasını ve Belediye Başkanlıklarına da genelgenin duyurulmasını istemiştir.

Türk Dil Kurumu Başkanı *Prof. Tahsin Banguoğlu*, İçişleri Bakanı sayın *Hıfzı Oğuz* Bekata'ya gönderdiği bir mektupla, Bakanlığın bu konu üzerinde gösterdiği anlayışa teşekkür etmiştir.

ANKARA VE İSTANBUL BELEDİYELERİNİN YABANCI ADLARLA İLGİLİ KARARLARI

Türk Dil Kurumu'nun İçişleri Bakanlığına başvurarak, işyerlerinde ve mağaza adlarında yabancı sözcüklerin kullanılmamasını dileyen mektubu üzerine Bakanlıkça yayınlanan genelgeye ilk olarak Ankara Belediyesi uymuştur.

Ankara Valiliğince de onaylanan karara göre, bundan böyle Başkentte yabancı dillerden alınma sözcükler işyerleri adı olarak kullanılmıyacaktır.

İstanbul Belediye Başkanlığı da, bu yolda bir karar almış ve uygulamaya geçmiştir.

Türk Dil Kurumu Ankara Valisi ve Belediye Başkanı sayın *Enver Kuray* ile İstanbul Belediye Başkanı sayın *Necdet Uğur*'a birer mektup göndererek, dilimiz için büyük bir tehlike olmaya başlayan yabancı dillerden sözcük akınını durdurmaya yarayacak olan bu kararlarından ötürü teşekkürlerini sunmuştur.

Öbür illerimizin de, İçişleri Bakanlığının genelgesine uyarak gerekli kararları almaları ve uygulamaya geçmeleri beklenmektedir.

NİĞDE VALİSİ VEFİK KİTAPÇIGİL'in ÖRNEK GENELGESİ

Niğde Valisi *Vefik Kitapçıgil*, Mart ayı içinde bucaklara, ilçelere, dairelere ve Niğde basınına gönderdiği bir genelge ile resmî yazışma dilinin Türkçeleşmesi konusunda çok önemli ve örnek bir adım atmıştır.

Kitapçıgil'in genelgesi şudur:

«Konuşma ve yazı dilimizi yabancı sözcüklerden kurtarma yo-

lunda yıllardan beri sürüp gelen çalışmaların meyvelerini almaya başlamış bulunuyoruz.

Öz dilimizi bulmak, ulusal varlığımızı tam kazanmak demektir.

Bu yolda bütün Türk aydınlarına düşen ödevden biz de payımıza ilişkin olanı yapmak zorundayız.

Arkadaşlarımı bundan böyle yazı ve genelgelerinde oztürkçe sözcükler kullanmaya çağırıyorum.

Beldemiz gazetelerinin de bu çalışmaya katılmalarını diliyorum.

Başlangıçta bir takım tepkiler olacağı ve zorluklar çekileceği şüphesizdir. Bununla birlikte iyi sonuçlar elde etmek için zorluklara katlanmasını bilmemiz gerekir.

Bu davanın erleri olacaklarına inandığım çalışma arkadaşlarımdan başarı kazananlara il katınca ödül verileceğini ve ayrıca Türk Dil Kurumu'nca değerlendirilmeleri için adlarının anılan Kuruma sunulacağını bildiririm.

Aydın bir çevre ve uyanık bir beldede ödev almış çalışkan arkadaşlarımın öz işlerinde olduğu kadar bu önemli işde de başarı kazanmalarını dilerim.»

Niğde aVlisi *Vefik Kitapçıgil*'in bu genelgesi Türk Dil Kurumu'nca büyük bir sevinçle karşılanmış, kendisine bu öncü ve örnek çalışmasından ötürü teşekkür edilmiştir.

Niğde Valisi *Vefik Kitapçıgil*'in malarda Türkçe sözcükler kullanan görevlilerden değerlendirilmeleri uygun görülenlere Türk Dil Kurumu'nca da armağanlar verilecektir.

Türk Dil Kurumu, bütün valilerimizin bu yolda olumlu kararlar alacaklarına inanmaktadır.

BİZE GELEN KİTAPLAR

★ ÖLÜ CANLAR. Nicolas Gogol'un eserinden oyunlaştıran: Arthur Adamov. Çevirenler: S. Eyüboğlü - M. C. Anday. İstanbul 1962. Elif Yayınları. 103 S. 350 kuruş.

★ RESİMLİ OSMANLI PADİŞAHLARI. Yazan: Baki Kurtuluş. Ankara 1962. Kurtuluş Yayınevi. 219 S. resimli. 5 lira.

★ SAVAŞ ÜZERİNDE MEKTUPLAR. John Steinbeck'ten çeviren: Akşit Göktürk. İstanbul 1962. Elif Yayınları. 40 S. 150 kuruş.

★ SIRTLAN BAYIRI. Behiç Duygulu'nun hikâyeleri. İstanbul 1963. Yeditepe Yayınları. 56 S. 2 lira.

★ ŞİİRLER. Jacques Prévert'den çeviren: Sabahattin Eyuboğlu. İstanbul 1963. Çan Yayınları. 96 S. 4 lira. Resimler: İvi Stangali.

★ TROYADA ÖLÜM VARDI. Bilge Karasu'nun hikâyeleri. Ankara 1963. Forum Yayınları. 246 S. 5 lira.

★ YAKAMOZLAR. Beki L. Bahar'ın şiirleri. Ankara 1963. Ayyıldız Batbaası. 64 S. 3 lira.

★ YARALI SIĞIRCIK. Yazan: Adnan Ardağı. Ankara 1963 Ankara Neşriyat, P. K. 41 - Yenimahalle. 17 S. 75 kuruş. Resimler: Altan F. Gürman. (Çocuk hikâyesi).

★ YUNANLILARIN TRAJİK ÇAĞINDA FELSEFE. F. Nietzsche'den çeviren: Nusret Hızır. 2. basım. İstanbul 1963. Elif Yayınları. 81 S. 4 lira.

★ GREEK BİBLİOGRAPHY. Atina, General Direction of Press. 2. cilt - 5. Sayı. Ocak - Mart 1962.

CUMHURBAŞKANLIĞI SENFONİ ORKESTRASI DIŞ ÜLKELERE GEZİYE ÇIKIYOR

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası 3 Mayısta, beş hafta sürecek dış ülkelerde bir geziye çıkacaktır.

Doksan kişilik bir sanatçı kafilesinin dört otobüs ve bir kamyonluk konvoyla çıkacağı bu gezide önce Almanya sonra da Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İtalya, şehirleri dolaşılarak konserler verilecektir.

Solist olarak orkestranın bu konserlerine dünyaca tanınmış sanatçılarımızdan Suna Kan, İdil Biret, Aylâ Erduran katılacaklardır.

Şef Otto Matzerrath'ın yönetimindeki orkestramız repertuarında özenle Türk bestecilerinin eserlerine yer verecektir.

FİKRET ÜRGÜP

KOLTUK

Koltuğun satın alınmasından bir bakıma ben sorumlu olduğum için çok üzülüyordum. Bizim usta yapamaz diye, daha marifetli olduğu söylenen bu esmer genci çağırtmışlardı. Saatlerdir boşuna uğraşıp duruyordu.

Ben biliyordum işin falsosunu. Oğlana cilâlı bir yazıhane almak lâzımken, kalkıp bu koltuğa takılmıştım. Üstelik, parasını veren de ben değildim. Başımıza iş çıkmıştı. En iyi marangoz ustasını çağırmışlardı. Adam bütün âletleriyle gelmiş, çalışıyordu. Gençti ve kendine güvendiği belliydi. Yılacağa benzemiyordu. Burnuyla üst dudağının tam ortasında, simsiyah bir çizgi gibi bıyığı. —Onu değil de kardeşini tanımış olduğum için, bence bu incecik bıyık manalıydı. Hem de çok manalı. Yüklü bir geceydi. Kurbağlı derede yıldızsız bir gece yarısı, birinin koluna girmiş yürüyor, sarhoş görünmiyordu. Fısıltıyla, hem de sanki bana söyler gibi, ötekine döndü : — En iyisi, dedim, dört kişi götürün beni Karaca Ahmed'e — Bütün bunların, çürük ve ölü kokan Kurbağlı Dere'nin, o sıra uğraşıp duran ustayla ilgisi olmadığı söylenebilir, ama öyle olmadığını ben biliyordum. Başka bir gece orada, merasimsiz, kendi cenâzemin götürüldüğünü gördüm. Ne içindi, hatırlamıyorum, ama hiç kötü olmıyan, tatlı sert, Lodos kadar ılık birşey kaldı içimde. — Her gece orada birisi bıçaklanırmış diyorlardı — Getirttikleri ustanın adını bilmiyordum, fakat ötekinin kardeşi olduğundan şüphem yoktu. Onun için de bu çıkmaz işe karıştılmasına ayrıca üzülüyordum. Bu usta elbette böyle çalışacaktı.

Genç usta, önce, koltuğun arkasıyla oturulan yerini birbirinden ayırmak için keskin bir âleti aralarına sokmıya çalıştı. Koltuğun üzerine diz üstü tünemiş, bütün kuvvetiyle abanıyordu. Sonra çömeldi. Koltuğun karşısına geçti. Başka bir âleti denedi. Sonra, koltuğu halının üzerine yan yatırdı. Kendi de yan yattı karşısına. Çantasından başka bir âlet çıkardı — tuhaf bir âlet, canlı gibi, uysal ve sıcak, iddiâsız — O da sökmedi. Genç usta bu defa sırt üstü yattı, koltuğun altına. Uğraşmıya başladı yine, başka bir âletle. Artık yorulmuşa benziyordu. Alnı ter içindeydi. Nefes nefeseydi. Körüklü bir müzik âleti gibi sesler çıkarıyordu. (Bitmemiş ve huzura kavuşmamış bir müzik veya başka bir sanat eserini düşündüren ve çok iyi anlaşılabilen bir nefes darlığı denebilirdi, bunu anlatmak için)

Ben sanki suçsuz, yabancı gibi seyrediyordum halının üstünde olanları. Başkaları vardı. Bakıyorlar ve ilgili görünüyorlardı. Bir yandan beni de gözden kaçırmaz gibi bir halleri vardı.

Oysa ki adamın bu haline üzülen ve bu işten sorumlu olan bendim.

Öte yanda, çocuk ağlıyor, tepiniyor ve haklı olarak yazıhanesini istiyordu. Genç usta yeniden hız almıştı (Sanki hiçbirşey olmamış gibi) ve uğraşıp duruyordu.

Birden aklıma geldi : — Sıcak su dökelim, dedim, dikişler açılır. Yaptılar. Biraz faydası oldu. Ustanın yeni çıkardığı bir âlet aralığa girdi. Meşin mi, kadife mi olduğu anlaşılamıyan koltuğun kumaşı biraz gevşedi. Usta, fırsattan istifade başka bir âleti daha aralığa sokarak koltuğu ikiye ayırdı.

İşte o zaman yandım. (anlatması güç, ama bu işlere karışmış olanlar anlar, dudakları yuvarlak olup yüzünün yarısını kaplıyan, meselâ bedbaht olan Moda burnundaki sakız ağacının altında, Lodos'u seyrederken; ve yeniden başlayıp hayata da, ne olacağını kestiremiyen) Yine de anlatması güç, neden bu hikâyede bütün suçları yüklenen ben olduğumu.

Olan olmuştu. Ustanın bütün emeklerinden, zorlamalarından, didişmesinden, hattâ bazan deliye dönmesinden alınan sonuç ne idi? Ortaya yazıhaneye benzer bir şey çıkmamıştı, (Ben bilirim umudu kırılan çocuğun ağlamasını)

Evet, basbayağı, parçalanmış bir koltukdu elde kalan. Üstelik, çok pahalıya almıştık o namussuz kütüphaneciden. Nasıl da kanmıştım?

Çocuk, halının üstüne oturmuş, ağlıyor, yazıhanesini istiyordu. Halbuki bu koltuk önüme çıkmış, ona takılmıştım. Aldanmış, hem o hem ben kullanırız sanmıştım. Hem koltuk olacakmış, hem yazıhane. Üstelik parasnı veren de ben değil. Kandırıldığımı anladım : — Derhal, dedim, geri götürüp parasını alalım.

Kalabalıktık. İki taksi tuttuk. Birinin bagajına koltuğu yerleştirdik. Adamın dükkânı diye bir yere geldik. Geldiğimiz yer Fransa'daki çiftliklik evlerinden biriydi. (Tabii öyle olacak. Yoksa boşuna mı takılmış da aldanmışım? Lüksemburg'da yağmur altındaki karnaval gecesi)

Dükkân diye geldiğimiz yer, üzeri sarmaşıklı, yarı solmuş tuğladan bir evdi. Dışardan bakılınca

kaç kat olduğu kestirilemiyordu. Geç olacaktı. Korna öttürdük. Kapıyı vurduk, hattâ tekmeledik. Nihayet, şurda burda, pencereler ışıklandı. Manasız yüzlü, ama genç bir adam kapıyı açtı. Oda esmerdi, fakat ne bizim ustaya, ne o gece gördüğüm kardeşine, ne de bana benziyordu.

Adama derdimizi anlattık. Hem de haşincesine, dayatarak.

— Geri alsın, parasını versin, dedim ben, koca müessese!

O arada, bir takım merdivenlerden başka memurlar iniyorlardı. — Buyrun, dediler. Bizi içeri aldılar. (Akıllı olsaydım tam o zaman gayenin kaybolduğunu hissederdim. Belki de benim hesabım başkaydı.)

Patron orda yoktu. Bizi ona götüreceklerini söylediler. Bir alay lambalar yandı. Ortalığı bir çıra kokusu kapladı. Islak bir koku.

Aramızdaki kadınlara Vermut getirdikleri zaman ayrıca mahvoldum.

Aldatılmayı hissettim. Ne biçim bir oyun? Ne kötü bir şey takılmak. Kadınlara Vermut veriyorlardı. Halbuki ben bütün olanlardan suçlu ve çıkmaz içindeydim.

O zaman başka çareler düşünmiye başladım. Bunun için de, Lama boyunlu sarışın kadınları aklıma getiriyor, böylelikle bir nevi intikam alıyordum.

Hürriyetin müdafaası, ancak, onu tehdit edeni bilmekle kaabildir.

DERGİLERİ OKURKEN

(24. Sayfadan)

(3) Kurgular çeşitlilik göstermediği gibi, belki bunun sonucu, kelimeler de çeşitlilik göstermiyor. Öyle anlar oluyor ki şair, «dil», «el», «içeri», «dışarı»... dan başka kelime kullanamaz hale düşüyor.

Böylece geliyoruz *Yeni İnsan*'da çıkan «Doğa» şiirine. Bu şiirdeki kelimeler ve görevler arasında yer değiştirmeler, terslemeler yok. Ona karşılık, daha az kelime ile yazma kaygusu en yükseğe çıkmış. Kelimelerin olanca gücü şiire dökülmek istenmiş. Kelimeler çeşitlilikçe iki üçe inmiş.

Az kelime ile maksadı anlatmak hünerdir derler. Ama bu, az kelime çeşidi demek değildir, az kelime sayısıdır.

Sılay şiirinin son kesiminde yalnız iki kelime çeşidi kullanmıştır. Toplam kelimeler ise 44 tür.

Uygarlaştıkça kelime çeşitleri artar. Çeşitleri azaltmak bir soy ilkelleşmeye işarettir.

Sılay da, belki, «Doğa» şiirinde ilkel toplumu vermek istemiş. Ne var ki, bence, aynı durum, ikiden fazla kelime çeşidi kullanarak 8-10 toplam kelime ile verilebilirdi. Sılay, çeşitleri azaltıp sayıları çoğalttığı için şiir serüveninde bir çıkmaza saplanmışa benzer.

Sılay, 1949 da yazdığı bir şiirde şöyle demişti :

Dedelerimin dedelerinin dedeleri
bana armağan ettiğiniz kelimeleri
ekleyip birbirine bağladım
yıldızlardan yıldızlara salladım
(*Zaman*, 36)

Belki bu eski şiirleri için yanlış sayılmaz. Ama yeni şiirleri için, hele «Doğa» için durum ters: Şair, yıldızlara uzanarak evrenini genişletmek yerine kendi çekirdek içine kadar çekilip evrenini eritmeği yeğ tutmuştur.

Şair bir düz yazısında da şöyle demişti :

Ses, söz, eşya biçimlerinde yeniye, başkaya doğru açılan savaş, «az biçim»e, «çok öz» koyuyor. Bu zekâ komprimelerinin birer bomba kadar yüklü olduğunun farkında mıyız?

«Yeni Sanat Çağımıza Yükleniyor», Esi, *Şubat* 1956)

Yani Sılay, «zekâya dayanan komprime şiir»i savunmuştu. O zamanlardan beri yazdıklarında hep bu düşüncenin uygulanmaya çalışıldığını görüyoruz. Ama sonuç ne: Sılay şiirini komprimeleştirmeyi, yani iki kelimeye kadar indirmeyi başarmış, ama onlara bomba gücü verememiş. Verdiği yer atom çekirdeği değil, içi boş eğlencelik çekirdeği. Değerlerin, küçük yanılmalar yüzünden yitişi ne kadar acı oluyor.

Spor ve Edebiyat

Brian Glanville'in bir öyküsü çıktı *London Magazine*'in Şubat 1963 sayısında. Adı: «Kalenin Gerisindeki Adam».

Bu bir futbol kalesidir, Glanville de profesyonel futbolcuların öykücüsüdür. Adı geçen öyküde eski bir futbolcunun, şartların kötüleşmesine rağmen, futbola bağlılığı anlatılmış. Bir genci yetiştirmek üzere verdiği emeklerin boşa gidişi anlatılmış. Glanville'in bende bir de şu öyküleri var : «Ölmekte Olan Futbolcu», «Beleşçi», «Futbolcular», «Kaleciler Delidir».

«Beleşçi»de bütün büyük oyuncuları ve spor sayfası yazarlarını tanıyan bir futbol meraklısı anlatılıyor. Maçlara hep onlardan aldığı biletlerle giden biri. «Kaleciler Delidir», oyunu çok iyi olan, ama saha dışındaki yaşayışı futbola zarar verecek türden olan bir kalecinin öyküsü. «Futbolcular»da iki futbolcunun, biri yetiştirici, öteki yetisen, portreleri veriliyor. «Ölmekte Olan Futbolcu»da ise spor yolunda fazla yorulmaktan hasta olan bir futbolcunun, antrönerin, maç sevgisi yüzünden vakitsiz ölüşü anlatılıyor. Özellikle bu öykünün türkçeye çevrilmesini çok isterdim.

Bütün bu öykülerin bir ortak yanı şu: Anlatılan kahramanların hepsi de futbola bütün şeylerini vermişler. Ama ellerinde olan ya da olmayan sebeplerle, hepsi de emellerine kavuşamıyor, başarıya varamıyorlar.

Glanville öyle anlatıyor ki kahramanlardaki kusurları hoşgörür oluyoruz, onların acı ensonlarına üzülüyoruz.

Glanville futbol konusu ile öyküyü genişletiyor, futbol dünyasının da insan yaşamının ilginç bir parçası olduğunu gösterebiliyor. Bence okunmalı.

Bizde bir takım sanatçılar, eleştirmeciler var. Edebiyatın ilgi görmediğinden, buna karşılık, sporun çok izleyicileri olduğundan yakınırlar. Gazetelerdeki spor sayfalarını kıskananlar bile görülmektedir. Glanville'in öykülerini işte asıl bu gibiler okumalıdırlar.

Glanville'in öykülerini okuyacakların, edebiyatla sporun çok güzel bağdaşır şeyler olduğunu göreceklerine güvenim var.

DOST YAYINLARI

ROMAN :

1 — Acemiler, *Hikmet Erhan Bener* (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, *Attilâ İlhan* (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, *Clarence Day* 400
4 — Hasangiller, *Tarık Dursun K.* 200
5 — Gordium I, *Hikmet Erhan Bener* 250
6 — Hatırladıklarım, *Eleanor Roosvelt* (*) ... 150
7 — Üç Yüzlü Adam, *H. A. Philbrick* (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, *Herman Wouk* (*) 100
9 — Abraham Lincoln, *Emil Ludwig* (*) 400
10 — Kiralık Oda, *Georges Simenon* 200
11 — Sanık, *Alexender Weisberg* 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, *Georges Simenon* 300
13 — Zenciler Birbirine Benzemez, *Attilâ İlhan* ... 400
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, *M. Şevket Esendal* ... 400
15 — Otlakçı, *Memduh Şevket Esendal* (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, *M. Şevket Esendal* (Ciltli) 600
17 — Belâlı Yer, *Erskine Caldwell* (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, *Mehmet Seyda* 400
19 — Dünya Evi, *Orhan Kemal* 500
20 — Kızgın Toprak, *Jorge Amado* 600
21 — Duru Göl, *İlhan Tarus* 500
22 — Korsan Çıkmazı, *Nezihe Meriç* 500
23 — Vapur Düdükleri, *Ayhan Hünalp* 300
24 — Ölümle Saklambaç, *Georges Simenon* 400

HİKÂYE :

1 — Karınca Yuvası, *İlhan Tarus* (*) 125
2 — Dost, *Vüs'at O. Bener* (*) 125
3 — Grev, *Orhan Kemal* (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, *Umran Nazif* 100
5 — Şu Babamın İşleri, *Carlos Bulosan* 200
6 — Kardeş Payı, *Orhan Kemal* 150
7 — Topal Koşma, *Nezihe Meriç* 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinen seçme) *Suat Taşer* 100
9 — Yaşamasız, *Vüs'at O. Bener* 200
10 — Bozbulanık, *Nezihe Meriç* (2. Baskı) 200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan : *Salim Şengil* 100
12 — Hallaç, *Leylâ Erbil* 250

ŞİİR :

1 — Memleket Saat Ayarı, *S. Aldanır* (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, *Mehmed Kemal* 100
3 — Sisler Bulvarı, *Attilâ İlhan* (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, *Suat Taşer* 100
5 — Anzelha, *Halim Yağcıoğlu* 100
6 — Yanık Sarı, *Ahmet Köksal* 100
7 — Cümbüşcübaşı, *Ercümend Uçarı* 100
8 — Yağmur Kaçağı, *Attilâ İlhan* 200
9 — Köroğlu, *İlhan Berk* 200
10 — Hacıvatın Karısı, *Salâh Birsel* 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar. *O. F. Toprak* 200
12 — Sultan Palamut, *Metin Eloğlu* (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler(*Can Yücel* 400
14 — İki Dal, *Celâl Vardar* 100
15 — Manilerimizden, *Dr. İlhan Başgöz* 200
16 — Duvar, *Attilâ İlhan* (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, *Metin Eloğlu* 200
18 — Mısırkalyoniğne, *İlhan Berk* 250
19 — Rüzgârlı Su, *Selâhattin Batu* 250
20 — Gözünü Sevdiğim, *Oğuz Tansel* 250
21 — Tütünler Islak, *Turgut Uyar* 300

TİYATRO :

1 — Öteye Doğru, *Sutton Vane* 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, *Turhan Dilligil* (*) 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, *John Van Druten* ... 100
4 — Bir Dünya ki, *Suat Taşer* 100
5 — Vatanseverler, *Sidney Kingsley* 150
6 — Korku, *Orhan Asena* 100
7 — Deli Dumrul, Suat *Taşer (Destan)* 100
8 — Yarın Cumartesi, *Güner Sümer* 300
9 — Modern Tiyatro Akımları, *Özdemir Nutku* 1000

GEZİ :

1 — Moskova Mektupları, *Lydia Kirk* 100
2 — Abbas Yolcu, *Attilâ İlhan* 400
3 — Ha bu diyar, *Fikret Otyam* 200
4 — Gide Gide, *Fikret Otyam* 250
5 — Uy ba bo , *Fikret Otyam* 300

DENEME—FIKRA :

1 — Söz Arasında, *Ataç* 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, *Haldun Taner* 300

BALE :

1 — Gönlü Yüce Türk, *Metin And* 500

MİMARLIK :

1 — İnsana Dönüş - F.LI. Wright - *Şevki Vanlı* 1000

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLAR DİZİSİ :

1 — Altı Kardeşler, *Oğuz Tansel* 100
2 — Cimri ile Cömert, *İlhan Dumanoğlu* 100
3 — Talih Kuşu, *Tezel Amca* 100
4 — Kahkaha Sultan, *Mümtaz Zeki Taşkın* 100
5 — Öksüzoğlan, *İlhan Dumanoğlu* 100
6 — Nalıncı Padişah, *İlhan Dumanoğlu* 100
7 — Altın Top, *İlhan Dumanoğlu* 100

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ — HİYÂYE DİZİSİ :

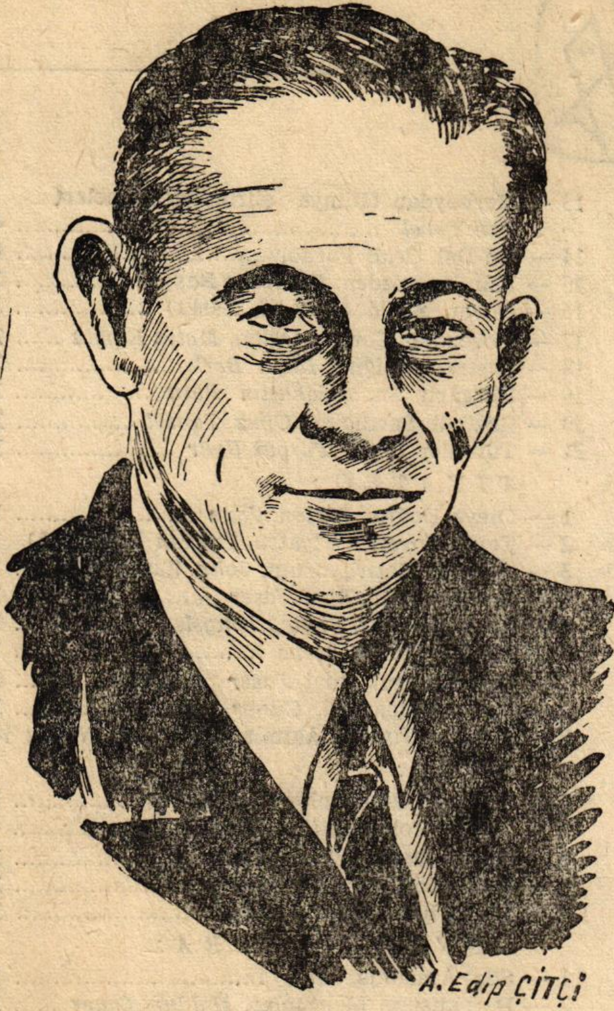
1 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
2 — Arap Abdül Kardeş 125
3 — Çing Ling ile Tung Ling 125
4 — Meksikalı Kardeşler 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira.

«Dodst» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1—2, 3—4, 5—6 Ciltleri 18 zer lira. 7. Cilt 12 lira.
Yeni Dizi :
1—2, 3—4. Ciltleri birarada 25 şer lira.
(*) İşaretliler tükenmiştir.

Dünden - Bugünden

korkunç güzel

Bu el titremesi kadeh tutarken
Bu yaşta nasıl koyuyor insana
Orhan gibi vaktinde gitmek varkn
Değer mi oyalanmana

Rakıdan tütünden beter alışık
olduğumuz korkunç güzel bir şey var
Tutmuş bırakmaz bizi bir sıkımlık
Canımız çıkana kadar

gençlik böyledir işte

İçimi titreten bir sestir her gün.
Saat her çalışında tekrar eder :
«Ne yaptın tarlanı, nerde hasadın?
Elin boş mu gireceksin geceye?
Bir düşünsen! yarıyı buldu ömrün.
Gençlik böyledir işte, gelir gider;
Ve kırılır sonra kolun kanadın;
Koşarsın pencereden pencereye.»

Ah o kadrini bilmediğim günler,
Koklamadan attığım gül demeti,
Suyunu sebil ettiğim o çeşme,
Eserken yelken açmadığım rüzgâr!
Gel gör ki, sular batıya meyleder,
Ağaçta bülbülün sesi değişti,
Gölgeler yerleşiyor pencereme;
Çağınız başlıyor ey hatıralar.

bir de baktım ki ölmüşüm

Bir de baktım ki ölmüşüm!
Dünya sönmüş başucumda;
Bir türlü gözümden gitmez.

Ne gurbetlere düşmüşüm!
İsterdim ki avucumda!..
Kimse halim sual etmez.

Sorma nelerden olmuşum.
Nelere etmişim veda;
Böceklere gücüm yetmez.

garip kişi

Bu akşam ilk olarak ağladım,
Bekâr odamın penceresinde.
Hanı ev bark? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım her gece böyle soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

Cahit S. TARANCI